

”ÄITI OLI SEMMOINEN LÄHIMMÄISPALVELIJA JO SIIHEN AIKAAN”

Elämäntulon vaikutus vapaaehtoistoimijoiden motiiveihin

Paula Lehmonen

Opinnäytetyö, kevät 2013

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK) + diakonian
virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Lehmonen, Paula. ”Äiti oli semmoinen lähimmäispalvelija jo siihen aikaan.” Elämäkunnan vaikutus vapaaehtoistojen motiiveihin.” Kevät 2013, 44s., 2 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma, Sosionomi (AMK) + diakonian virkakelpoisuus.

Opinnäytetyöni aiheena oli selvittää mitkä asiat motivoivat toimimaan vapaaehtoisijana ystäväpalvelussa. Lähestyin asiaa motivaatio- ja vapaaehtoistojen teorian kautta, sekä vapaaehtoistojen tutkimuksia hyödyntäen. Opinnäytetyön yhteistyökumppanina toimi Hankasalmen seurakunta ja erityisesti seurakunnan diakoniatyö.

Tutkimus oli kvalitatiivinen ja menetelmänä käytettiin narratiivista eli tarinallista menetelmää. Tutkimusaineisto kerättiin ystäväpalvelijoiden tarinoista. Tutkimukseen osallistui neljä Hankasalmen seurakunnan ystäväpalvelussa mukana olevaa vapaaehtoistojaa. Tutkimuksessa käytettiin elämäntapaajattelua tarinoiden pohjalla. Elämäntapaajattelu antoi laajemman mahdollisuuden pohtia omia motiiveja.

Tutkimustulosten mukaan vapaaehtoistojen motiiveihin vaikuttivat oman elämäntapojen tapahtumat. Elämäntapojen erityisesti lapsuuden- ja nuoruuden aikaiset kokemukset osoittautuivat vahvasti motivoiviksi tekijöiksi.

Mikä saa ihmisen toimimaan vapaaehtoisesti lähimmäisen hyväksi? Jokaisella vapaaehtoisella on motiivit auttaa lähimmäistä. Tutkimuksen mukaan kristillinen kodin mallin oli yksi motivoiva tekijä, erityisesti äidin malli korostui tarinoista. Myös omat kokemukset sekä elämäntilanne motivoivat vapaaehtoistojen toimintaan. Toiminta lähimmäisen hyväksi opitaan usein jo lapsuudessa. Minkälainen on se malli, jonka me annamme tulevalle jälkikasvulle, mahdollisille vapaaehtoisille?

Asiasanat: motivaatio, vapaaehtoistojen toiminta, elämäntapaajattelu, narratiivinen tutkimus, kvalitatiivinen tutkimus

ABSTRACT

Lehmonen, Paula. "The mother was kind like a neighbor servant that time." A life course effect of volunteer actors' motives. Spring 2013, 44p., 2 appendices. Language: Finnish.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Diaconal Social Services. Degree: Bachelor of Social Services, Deacon.

The goal of the thesis was to find out what are motives to do volunteer work in neighboring services. I used theoretical knowledge of motivation and volunteer work as well as studies concerning volunteer work for my objective. An affiliate in the thesis was Hankasalmi Parish; particularly Diaconal services in the parish.

The study was qualitative and a narrative method was utilized to conduct the research. The data was collected from volunteers' narratives. Four volunteers from Hankasalmi Parish Neighboring Services participated in the study. The life cycle concept was used in the study as a basis of narratives. The life cycle concept gave a broader possibility to reflect own motives.

Based on study results life events in the life cycle were affecting volunteers' motives. Especially experiences during childhood and youth experiences in the life cycle turned out to be strong motivating factors.

What motivates a person to do volunteer work for the benefit of a neighbor? Each volunteer has motives to help a neighbor. Based on the study, the Christian Home model was one motivating factor, especially the mother's model got highlighted in the narratives. Also, an individual's own experiences and life situation were motivating to do volunteer work. Activities to benefit the neighbor are often learned already in childhood. What legacy are we passing to youngsters, potential voluntary workers?

Key words: motivation, volunteer work, narrative research, life cycle, qualitative research

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 MOTIVAATIOTEORIA.....	7
2.1 Yleistä motivaatioteoriasta	7
2.2 Vapaaehtoistoiminnan motivaatio	8
2.3 Altruismista.....	9
3 VAPAAEHTOISTOIMINTA	11
3.1 Yleistä vapaaehtoistoinnasta	11
3.2 Kirkon vapaaehtoistointa.....	12
3.3 Vapaaehtoistoiminnan yhteiskunnallinen merkitys.....	14
3.4 Elämäntulon vaikutus vapaaehtoistointaan	15
4 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET	17
5 TUTKIMUSYMPÄRISTÖ	20
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	21
6.1 Tutkimuksen tavoite	21
6.2 Tutkimusmenetelmä	21
6.3 Aineiston kohderyhmä ja aineiston kerääminen.....	23
6.4 Aineiston analyysi	24
7 TUTKIMUKSEN TULOKSET	26
7.1 Kodin malli	26
7.2 Kristillinen ajattelu	27
7.3 Omat kokemukset	28
7.4 Työhistoria ja vapaus työelämästä	29
7.5 Antaminen ja saaminen.....	30
8 POHDINTA	31
8.1 Tulosten johtopäätökset.....	31
8.2 Tutkimuksen eettisyys	34
8.3 Tutkimuksen luotettavuus.....	36
8.4 Kasvun paikka	37
LÄHTEET	39
LIITTEET	43
Liite 1: Haastattelusopimus	43

Liite 2: Motivoivat tekijät.....	44
----------------------------------	----

1 JOHDANTO

Kirkon vapaaehtoistoimintaan osallistuminen on kannanotto inhimillisyyden, lähimmäisen rakkauden, hyvän elämän sekä yhteisöllisyyden puolesta. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2010). Kannanottojen takana vaikuttavat vapaaehtoistoimijoiden henkilökohtaiset motivaatiot, jotka ovat ydin asia vapaaehtoistoiminnan toteutumiselle ja jatkuvuudelle. (Yeung 2005a, 83). Suomalaiset ovat vapaaehtoistoiminnan aktiivista kansaa ja tällä toiminnalla on pitkät perinteet suomalaisessa yhteiskunnan historiassa. Vapaaehtoistoimijat ovat olleet ja ovat yhä edelleen tärkeä ja olennainen ryhmä yhteiskunnan toiminnan kannalta. Ilman vapaaehtoistoimijoita yksinäisyyttä tuntevia lähimmäisiä olisi enemmän ja moni kallisarvoinen toiminta jäisi toteuttamatta ja kokematta.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on nostaa esille kirkon ystäväpalvelussa toimivien vapaaehtoistoimijoiden motiiveja toimia ystävänä lähimmäiselle. On syytä muistaa, että yhteiskunnan muuttuessa, muuttuvat myös ihmisten arvomaailma ja toiminta. Ei siis ole itsestään selvää, että vapaaehtoistoimijoita olisi myös tulevaisuudessa. Onkin hyvä esittää kysymys, mistä kumpuavat motiivini auttaa lähimmäistä.

Tulevaisuudessa Suomen evankelis-luterilaisen kirkon vapaaehtoistoimijoiden auttavia ja asiantuntevia käsiä tullaan tarvitsemaan entistä enemmän kirkon toiminnassa. Yhteiskunnassa koetaan palveluiden riittämättömyyden sekä eriarvoistumisen kasvukautta. Kirkko ei pysty laajentamaan ja kehittämään seurakuntatyötä tai lisäämään työntekijöitä niin, että kaikki apua tarvitsevat tulisi huomatuksi. Siksi nyt ja tulevaisuudessa vapaaehtoistoimijoiden aktiivinen toiminta on tärkeää. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2010.)

Vapaaehtoistoimintaa on Suomessa tutkittu laajasti niin historiallisesta kuin yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Kiinnostus vapaaehtoistoiminnan tutkimiseen ei ole hiipunut, vaan päinvastoin kasvanut yhteiskunnassa tapahtuneen eriarvoistumisen myötä. (Yeung 2005a, 21.) Toivon tutkimuksen herättävän mielenkiintoa ja keskustelua kirkon vapaaehtoistoiminnasta ja erityisesti siinä mukana olevien ihmisten motiiveista auttaa lähimmäistä.

2 MOTIVAATIOTEORIA

2.1 Yleistä motivaatioteoriasta

Motivaatio tulee latinan verbistä *movere* eli liikuttaa. Motivaatio on monien motiivien summa. Motiivien avulla ihminen motivoituu liikkumaan ja toimimaan. Motiivien kesto ja voimakkuus vaihtelevat ja ne voivat olla tietoisia ja tiedostamattomia. Motiivit jaetaan usein biologisiin motiiveihin, sosiaalisiin motiiveihin sekä psyykkisiin motiiveihin. Eri osa-alueisiin jakaminen ei kuitenkaan tarkoita niiden irrallisuutta toisistaan, vaan ne kulkevat usein päällekkäisinä motiiveina. Motivaatiot jaetaan myös sisäisiin ja ulkoisiin motivaatioihin, jolloin sisäisessä motivaatiossa toiminta itsessään koetaan palkitsevaksi, kun taas ulkoisessa motivaatiossa ulkoapäin saatava palkinto motivoi toimimaan. (Laine & Vilkkö-Riihelä 2006, 67.)

Käsitykset motivaatiosta ja motiiveista ovat vaihdelleet vuosien saatossa. Ymmärrys ihmisten toimintaan ja motiiveihin on tullut kokonaisvaltaisemmaksi ymmärtää asiaa. Motiiveja voidaan tutkia eri tieteenalojen näkökulmista, mutta suurin osa motiivitutkimuksia löytyy psykologian alalta. (Yeung 2005a, 84.) Klassiset motivaatioteoriat ovat vaihdelleet aikojen saatossa. Vanhimmat teoriat viittaavat siihen, että ihminen tottelee niin sisäisiä kuin ulkoisia tarpeita. Tarpeet lähtevät omasta elimistöstämme ja aivoistamme, jotka painottavat tasapainoa ylläpitäviä asioita kuten nälkä ja jano. (Yeung 2005a, 85.) Fordin kognitiivinen motivaatioteoria kuuluu klassisiin motivaatioteorioihin. Fordin teorian kolmen osatekijää, toiminnan tavoitteet, selviytymisodotukset sekä tunteet ohjaavat ihmisen käyttäytymistä. Motivaation syntyyn vaikuttaa myös suhde ympäristön kanssa. Kaikki kolme osatekijää ovat tärkeitä motivaation syntyyn. Fordin mukaan yhden osa-alueen puuttuessa, ihminen ei voi motivoitua toimintaan vaikka muut osa-alueet olisivat kunnossa. (Anttila, Halonen, Kalakoski, Kreivi, Laarni & Paavilainen 2008, 35.)

Motivaatiopsykologia selittää, miksi ihminen käyttäytyy jollakin tietyllä tavalla. Motivaatio näkyy ihmisen yksittäisinä toimintoina, mutta usein myös samankaltaisina toimintoina läpi elämänkaaren. (Nurmi & Salmela-Aro 2002, 10.) Motivaatiopsykologiasta nousevat ajatukset, kuten motiivikäsitteen laajentuminen fysiologisten tarpeiden ulko-

puolelle ennakoivat myöhempää modernia motiiviteoriaa. Modernissa motivaatioteoriatutkimuksessa ihmisten motivaatioita on tutkittu ihmisten kertomien tavoitteiden avulla. Tämän avulla on löydetty yhtymäkohtia ihmisen hyvinvointiin sekä elämäntyytyväisyyteen. Motivaation tutkimus on kohdistunut pääsääntöisesti tietoisien motivaation tutkimiseen. Mielenkiinto on herännyt myös aiempaan elämään, sekä tavoitteiden laajempaan arvo- ja motiiviperustaan. Suomessa Nurmi ja Salmela-Aro ovat tutkineet tavoitteiden ja hyvinvoinnin yhteyttä, sekä motivaation roolia ihmisen elämänkaareissa. (Nurmi & Salmela-Aro 2002, 22, 25).

2.2 Vapaaehtoistoiminnan motivaatio

Ihmisen motivaatio mahdollistaa toteutumisen ja jatkuvuuden joten motivaatio on ydinasia vapaaehtoistoiminnalle. (Yeung 2005a, 83.) Vapaaehtoistoimintaan liittyvissä motivaatioissa näyttäytyvät niin sosiaalisten kontaktien tärkeys kuin auttamisen halu. Vapaaehtoisuuteen liittyvät motivaatiot voivat olla ihmisestä itsestään ulospäin suuntautuvaa toimintaa, jolloin ne liittyvät uusien asioiden tavoittamiseen ja antamiseen. Motivaatiot voivat suuntautua myös ihmistä itseä kohti, jolloin toiminnan kautta saadaan itselleen tärkeitä asioita. Kirkon vapaaehtoistoiminnassa auttamisen halu sekä todellinen tekeminen koetaan motivoivina tekijöinä toiminnan kannalta. Emotionaalinen mielihyvä, ilo sekä oman hyvinvoinnin lisääminen vapaaehtoistoiminnassa koetaan usein asioina, joilla on vaikutusta toimintaan osallistumisessa. (Yeung 2005b, 142.) Vapaaehtoistoiminnassa sitoutuminen ja motivaatio ovat päällekkäisiä käsitteitä. Motivaatioon liittyvät seikat eivät ole yksiselitteisiä, joten toista käsitettä ei voi ymmärtää ymmärtämättä myös toisen merkitystä. (Yeung 2007, 155.)

Vapaaehtoistoimijoiden motiivit eri toimintakentillä ovat yleensä samantapaisia. Toimintaan mukaan vievät yleisesti tekemisen halu sekä erilaiset elämäntilanteet, jolloin arkeen etsitään uudenlaista sisältöä tai toimintamuotoja. Vapaaehtoistoiminnan kautta voi oppia uusia asioita ja mahdollisuuden tuoda omaa tietotaitoaan esille. Eläkkeelle jäämisen myötä sosiaalisten suhteiden väheneminen on yksi syy lähteä mukaan vapaaehtoistoimintaan. Usein vapaaehtoistoiminnassa mukana on samassa elämäntilanteessa olevia, jolloin vertaistuen merkitys vapaaehtoistoiminnan kentällä on suuri. Motiivit nousevat vapaaehtoistoimijasta itsestään ja hänen senhetkisestä elämäntilanteestaan,

eivät niinkään yhteiskunnasta ja sen tarpeista. Motiiveista yleisin on auttamisen halu. Vapaaehtoistoiminta voi olla vastapainona omalle työlle, jossa voi toimia vapaa-aikana. Työn ulkopuolella toimiminen antaa myös mahdollisuuden käyttää omaa ammattitaitoaan ilman omassa työssä olevia rajoja tai työhön kuuluvia velvoitteita. (Harju, Niemelä, Ripatti, Siivonen & Särkelä 2001, 36–37.)

Vapaaehtoistoiminnan kasvaminen korostaa velvollisuutta, yhteistä hyvää ja lähimmäisenrakkautta. Yhteisöllisyys on voimissaan yksilöllistymisen yhteiskunnassa. Ryhmätoiminnan, verkostojen sekä yhteisöjen kautta keskinäinen vuorovaikutus ilmentää sitä, että tarvitsemme toisiamme. (Malkavaara & Yeung 2007, 54.) Toisen ihmisen auttamiseen motivoitutaan myönteisyydestä kumpuavasta ja periaatteellisista syistä. Ihmisten omat arvot kannustavat auttamaan ja se koetaan palkitsevana. Uskonnollisuus tarkoittaa suomalaisille vahvasti lähimmäisen auttamista. Auttamisen taustalla on yhteisöllisyyden ja perinteikkyyden elementtejä. Pienillä paikkakunnilla auttaminen koetaan vahvana, mutta maantieteellisellä sijainnilla ei ole merkitystä. Naisia motivoi velvollisuudentunto kun taas miehiä motivoi vastavuoroisuus. Suomalaiset ovat valmiina auttamaan kaikenlaisia ihmisiä, mutta erityisesti sairaita, lapsia, huumeiden ja alkoholin käyttäjiä. (Pessi & Oravasaari 2011, 87.)

Suomalaiseen auttamismotivaatioon ja periaatteelliseen auttamiseen vaikuttavat erityisesti myötätunto ja normit muun muassa ”auttaminen on oikein”. Itsekkäissä motivaatioissa toisiin ihmisiin tutustuminen auttamisen kautta ja muiden odotukset avuliaisuudesta motivoivat auttamaan. Auttaminen voi olla myös keino saada itse apua tarvittaessa tai tarve arvostukseen ja myönteiseen palautteeseen. (Pessi & Oravasaari 2011, 77.)

2.3 Altruismista

Altruismi on tekoja, joissa otetaan huomioon toisen ihmisen hyvinvointi. Altruismi on osa ihmisyyttä ja yksi ihmisyhteisöjen kulmakivistä. Altruismin juuret ovat kristillisessä ajattelussa. Kristillisen kasvun ja leviämisen myötä toisesta huolehtimisesta, lähimmäisen rakkaudesta ja pyyteettömästä avun antamisesta tuli moraalinen korkein ihanne. Asialla on myös toinen puoli, jossa avun antamisen taustalla on oman edun tavoittelu, johon pyritään toisen ihmisen kustannuksella. Itsekkyuden perusoletukseksi on viitattu itse-

kyys ja egoismiteorioiden avulla ihmisellä olevan oikeus tavoitella omaa etuaan ja hyvänsä. On myös perusteltu itsekkyyssajattelun taustalla olevan itsekkään geenin olemassaolosta. Tämän ajatuksena ihminen toimii vain omien geeniensä hyväksi levittäen omia hyviä geenejään ja näin ollen auttaen jälkeläisiään ja sukulaisiaan. (Malkavaara & Yeung 2007, 50.)

Elämme yhteiskunnallisesti sellaista historiallista vaihetta, jossa itsekäs ajattelu on hyväksytty luonnonlain kaltaiseksi elämää ohjaavaksi tekijäksi. Vaihtoehtoisten toimintojen joukosta pyrimme tavallisesti valitsemaan sellaisen asian mikä suosii itseämme, mutta myös meidän lähimmäisiämme tai samassa tilanteessa olevia ihmisiä. Asialla on myös toinen puoli, ihmisen epäitsekkyyys, joka näkyy valinnoissa toisen ihmisen hyväksi, vastoin omaa välitöntä etuamme. Vallitsevien itsekkyysoletusten rinnalle on noussut kiinnostus altruismista, ihmisten epäitsekästä käyttäytymisestä. (Malkavaara & Young 2007, 52.)

Velvollisuudentunteen käsitteen juuret ovat filosofi Immanuel Kantin mukaan nimensä saaneessa kantilaisessa velvollisuusmoraalissa. Tämän mukaan ihmisen toiminnalla on arvoa vasta silloin, kun hän auttaa toista pelkämästä velvollisuudesta ja puhtaasta velvollisuudentunnosta käsin. Kantin mukaan korkeimpana teoriana nähdään auttaminen, jossa eivät vaikuta henkilökohtaiset tunteet tai emotionaaliset siteet autettavaan. Ihmisen tulee auttaa lähimmäistään, vaikka se ei herättäisi autettavassa minkäänlaisia auttamisen halua. Kantin täydellisen pyyteettömyyden teoria ja näkemys on saanut osakseen monenlaista kritiikkiä. (Malkavaara & Young 2007, 52.)

Uudenlaisessa ajattelussa egoismi ja altruismi eivät ole vastakohtia, vaan kulkevat rinnakkain ihmisten teoissa. Altruismi on kulmakivenä yhteiskunnan kiinteydelle sekä yhteenkuuluvuudelle että yksilöiden jokapäiväiselle hyvinvoinnille. Altruismi tulee nähdä myös tekojen läpi, ymmärtäen arvot, asenteet, luottamukset ja epäilyt. Altruismi on vuorovaikutusta jossa annetaan sekä saadaan ja näin kumpaankin liittyy oheisreaktioita. Jos taas jääme katsomaan yksilöitä, kiinnittämättä huomiota yhteisöihin ja sosiaalisiin ryhmiin, altruismin tajuaminen jää vaillinaiseksi ymmärtää. Laajan altruismin ymmärtämisellä on yhteiskunnallisia ja yhteisöllisiä merkityksiä. (Malkavaara & Young 2007, 53.)

3 VAPAAEHTOISTOIMINTA

3.1 Yleistä vapaaehtoistoiminnasta

Suomessa vapaaehtoistoiminnalla tarkoitetaan yksittäisten ihmisten ja yhteisöjen hyväksi tehtävää vapaaehtoistyötä. Vapaaehtoistoiminnan ominaispiirteinä ovat vapaaehtoisuus, palkattomuus ja toiminta tavallisen auttajan tiedoin ja taidoin. (Hakkarainen & Syrjänen 2003, 13–14.) Vapaaehtoistyö on tärkeä yhteiskunnallinen ja yksilöllinen voimavara, jossa vapaaehtoiset käyttävät omia resurssejaan toisten hyvinvoinnin tuottamiseksi ja turvaamiseksi. Vapaaehtoistoimintaan osallistumisen mahdollisuudet ovat laajat ja jokaiselle halukkaalle toimijalle löytyy toimintaa, omien mielenkiintojen ja mahdollisuuksien mukaan. Vapaaehtoistoiminnalle olennaista ovat joustavuus, vapaa valinta toimintaan sekä omaehtoisuuden toteutuminen. (Young 2007, 153.)

Vapaaehtoistoiminta antaa mahdollisuuden monipuoliseen toimintaan. Vapaaehtoistoiminta voidaan luokitella monin tavoin. Toiminta voi olla tukea tuottavaa toimintaa, jossa vapaaehtoinen toimija auttaa heikommassa asemassa olevaa lähimmäistä. Usein kyse on lähimmäisen yksinäisyydestä ja sosiaalisten verkostojen puutteesta. Tätä toimintaa kutsutaan usein tukihenkilötoiminnaksi. Kirkko käyttää tästä nimitystä lähimmäispalvelu tai ystäväpalvelu. (Laimio & Välimäki 2011, 11.)

Vapaaehtoistoiminta voi olla myös osallistavaa vapaaehtoistoimintaa, jolloin vapaaehtoistoimijan tarkoitus on aktivoida toista ihmistä toimimaan. Aktivointi voi olla niin henkistä kuin toiminnallista aktivointia, jolloin kysymyksessä on liikkumaan mahdollistaminen ja rohkaistuminen toimintaan niin kotona kuin kodin ulkopuolella. Myös vapaaehtoistoimintaan osallistuvalla voi olla esteitä toimia vapaaehtoistoiminnassa. Mahdolliset liikuntarajoitukset ja kielirajoitukset voivat rajoittaa omaa aktiivisuutta, silloin vapaaehtoistoimija on rinnalla kulkijana ja tukijana toiselle vapaaehtoistoimijalle. (Laimio & Välimäki 2011, 11–12.)

Vertaistoiminta on vapaaehtoisuoto, jossa vapaaehtoinen toimii ryhmässä, jossa on samassa elämäntilanteessa olevia ihmisiä. Palveluja tuottavalla vapaaehtoistoiminnalla tarkoitetaan itsenäisesti tehtävää vapaaehtoistoimintaa, jolloin toimija voi tehdä niitä

asioita toisten hyväksi, jotka ovat toimijan omaa osaamisaluetta. Toiminta voi olla talkoo-, keräys- ja tapahtumatoimintaa joka mahdollista toteuttaa kertaluontoisena vapaaehtoistoimintana. Urheilu ja kulttuuritapahtumien järjestäminen on yleensä talkoovoimin toteutettavaa vapaaehtoistoimintaa eikä tämänlainen vapaaehtoistoiminta vaadi pitkälistä sitoutumista tai varsinaista kouluttautumista toimintaan. Järjestötoiminta on aktiivista kansalaistoimintaa, jota tehdään myös vapaaehtoisuuden pohjalta. (Laimio & Välimäki 2011, 12.)

3.2 Kirkon vapaaehtoistoiminta

Diakonia on kristilliseen rakkauteen perustuvaa ihmisten palvelua. Palvelu toteutuu ihmisten vuorovaikutuksessa ja kirkon elämässä. Alkuseurakunnassa diakonia toteutui huolenpitoa sairaista, köyhistä ja muista heikompiosaisista. (Veikkola 2002, 114–115.) Jerusalemin alkuseurakunnan jouduttua toimeentulovaikkeuksiin, Paavali laittoi alulle avustuskeräyksen johon monet Välimeren seurakunnat ottivat osaa. (Harju ym. 2001, 45). Varhaisen kirkon ajalla jokaisen seurakunnan jäsenen armolahjaluetteloon sisällytettiin ajatus ihmisen palvelemisesta. Keskiajalla diakonia siirtyi luostareiden vastuulle pois kirkkojen ja seurakuntien käytännöistä. Luostareiden vastuulla oli järjestää sairaita, vanhainkoteja ja majataloja sairaille ja köyhille. Jäsenten kuului huolehtia köyhistä ja nälkäisistä ihmisistä ja köyhäinkassoja hoitivat erikseen valitut henkilöt. Luterilainen yhteiskuntateoria korosti, että esivallan tehtävä oli köyhien, orpojen ja sairaiden hoitaminen. Suomessa tämä merkitsi kirkkoherrojen vastuuta järjestää köyhäinhoito, kunnes 1800-luvulla vastuu asiasta lankesi kuntien hoidettavaksi. (Harju ym. 2001, 46.)

Eri puolille suomea syntyi 1900-luvun alussa diakoniayhdistyksiä, jotka olivat vapaaehtoista diakoniatoimintaa. Tällä toiminnan tuotolla tuettiin vähäosaisia ja raittiuden periaatetta. Diakonia tuli osaksi seurakunnan toimintaa, kun kirkkolaki vahvistettiin 1913. Diakonisojen palkkaaminen seurakuntiin toteutui 1900-luvun alkupuolella ja 1930-luvulle tultaessa oli erilaisten järjestöjen ja yhdistysten avulla autettu monia sairaita, orpoja, nuoria sekä vanhuksia. Sodan jälkeiseen suomeen perustettiin diakonian kylä- ja kortteli toimikuntia. (Harju ym. 2001, 47–48.)

Kirkkolain muutoksen myötä vuonna 1945, jokainen seurakunta oli velvollinen huolehtimaan diakoniasta ja palkkaamaan seurakuntaan diakoniatyöntekijöitä. 1950-luvulle tultaessa monissa seurakunnissa toimi diakoniarengas, jonka toiminta oli pääsääntöisesti yksinäisten vanhusten luona vierailevien seurakuntanuorten vastuulla. 1960-luvulla vapaaehtoistoiminta kehittyi yhteiskunnan muutosten vuoksi myös seurakunnissa. Muutos seurakuntadiakoniasta diakoniaseurakuntaan tarkoittaa, että seurakunta on yhteisönä diakoninen. Diakonia on kristityn tapa elää. Näin vapaaehtoistoiminta liitetään osaksi seurakuntayhteyttä ja toisesta välittämistä kokonaisuutena. (Harju ym. 2001, 48.)

Vapaaehtoisuuden merkitys on muuttunut vuosikymmenten aikana suomessa. 1970-luvulla seurakuntien taloudellinen tilanne oli hyvä. Seurakuntien rakentaessa uusia kiinteistöjä, myös työntekijöiden tarve uusiin virkoihin mahdollistui ja tästä johtuen seurakuntalaisia ei tarvittu vapaaehtoistoimintaan. Nykyään tilanne on kuitenkin toinen. Vapaaehtoisten tarve nousee kirkon taloudellisen tilanteen vuoksi. (Samulin 2005, 112–113.) Vaikka yhteiskunnassa tukimuodot kehittyvät ja tarjoavat ihmisille tukea, haluaa seurakunta olla mukana tarjoamassa vaihtoehtoja moniarvoistuvassa yhteiskunnassa. Tavallisella seurakuntalaisella nähdään olevan erityistä annettavaa vapaaehtoistoiminnan kentällä niin nuoriso- kuin vanhustyössä. (Yeung 1999, 9.) Seurakuntien ja sen jäsenten tulee harjoittaa diakoniaa, olla tukena ja auttaa erityisesti niitä ihmisiä, joiden hätä on suurin ja joita ei muutoin voida auttaa. (Veikkola 2002, 114–115).

Kirkko kiteyttää strategiassaan diakonian tarjoavan vapaaehtoisille mahdollisuuden toimia lähimmäisenrakkauden puolesta, sekä kantaa vastuuta lähimmäisestä. Jokavuotinen yhteisvastuu keräys on suurin kirkon diakoniaa näkyväksi tekevä vapaaehtoistointamuoto. Yhteisvastuun apu ulottuu kotimaasta ulkomaille ja siellä apua tarvitseville lähimmäisillemme. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2007.) Tulevaisuusselonteos- sa vapaaehtoistoiminta nähdään tulevaisuudessa kehittyneempänä kuin nyt. Kilpailu vapaaehtoistoinnin kentällä tulee olemaan kovaa ja toiminta ammattimaista. Tämä vaatii seurakunnan työntekijöiltä osaamista ja uudenlaista ajattelutapaa toimia vapaaehtoistojen kanssa. Kirkolla tulee olla selkeästi organisoitu vapaaehtoistoinnin kenttä, jossa toimijalla on turvallista toimia, sekä kannustava ilmapiiri ja tuki toisilta toimijoilta kuin kirkon henkilökunnalta. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2010.) Vapaaehtoiseen kirkon diakoniatyöhön osallistuneiden määrä on noususuunnassa. Vuoden 2007 tilastot näyttävät vapaaehtoisten määrän nousseen vajaalla 2000 vapaaehtoi-

sella vuoteen 2011. Työtehtäviä joihin vapaaehtoiset osallistuvat ovat kotikäyntejä, laitospäyntejä ja toimimista ryhmäohjaajina. Ikärakenteeltaan seurakunnan vapaaehtois-toimijat ovat työikäisiä ja eläkeläisiä. (Ketola, Niemelä, Palmu & Salomäki 2012, 201.)

3.3 Vapaaehtoistoiminnan yhteiskunnallinen merkitys

Vapaaehtoistoiminta ei ole hetkellinen ”tuote”, vaan vapaaehtoistoiminnan kehityskaari on pitkä. Siihen ovat vaikuttaneet historian saatossa monet seikat niin suomessa kuin muualla maailmassa. Suomen taloudellinen lama ajoi yhteiskunnan kipeiden asioiden keskelle jo 80-luvulla, jolloin lama sai liikehdintää vapaaehtoistojoiden kentillä. Suomessa 1990-luvulla tulivat puheenaiheiksi epävirallinen työ, kolmas sektori ja vapaaehtoistyö. Vaikka laman pohjalta on noustu, ei vapaaehtoistojinnasta puhuminen ja siinä toimiminen ole hävinneet. (Yeung, 1999, 6.)

Kansalaisjärjestöjen ja vapaaehtoistojoiden avulla voidaan toteuttaa palveluja, koska yhteiskunnan tuottamia julkisia palveluja vähennetään. Sosiaalisten turva- ja tukijärjestelmien muutosten myötä hyvinvointi ja tuen tuottaminen ovat muuttuneet yhteiskunnan kehityksen mukaan. (Yeung 2005a, 74.) Muutosten suuruus ja laadullisuus vaikuttavat ihmisten hyvinvointiin. Yhteiskunnan julkinen palvelu ei aina ylety kaikkiin ihmisiin. Usein on ulkopuolelle jääviä ihmisiä ja heidän osuutensa kasvaa vuosien saatossa. (Harju ym. 2001, 49.) Vapaaehtoistojinnata tullaan tarvitsemaan yhä enemmän yhteiskunnan hyvinvoinnin turvaamiseen. Hyvinvointiyhteiskunnan toivotaan pitävän huolta kansalaisistaan, mutta huoli vanhusten ja sairaiden huolenpidosta on siirtynyt omaisille ja vapaaehtoistojijoille. (Yeung 2005a, 74.)

Vapaaehtoistojinnata tarjoaa ihmisille ympäristön, jossa yksilö voi kokea kuuluvansa ryhmään. Vapaaehtoistojinnata on suuri merkitys muun muassa kulttuurin, ympäristön, sosiaalipalveluiden ja tutkimusten alueilla. Toiminta tarjoaa oppimiskokemuksia, jotka parantavat taitoja ja edistävät henkilökohtaista oppimista ja edistäen samalla yhteiskunnan sosiaalista yhteenkuuluvuutta että solidaarisuutta. (Euroopan yhteisöjen komissio 2009, 2.) Vapaaehtoistojinnata on myös itse muuttamassa kulttuuriamme, toimintatapojamme ja yhteiskuntaamme. (Yeung 2005a, 26.)

Suomalaisia on noin 5,5 miljoonaa. Muuttovoitto ulkomailta nostaa väkilukuaamme vaikka syntyvyyden määrä on vuodesta 1969 ollut alamäki voittainen. Vuonna 2011 syntyneitä oli reilu 25 000. Muutokset yhteiskunnassa ja perheiden sisällä kertovat tarinaa elämäntilanteiden moninaisuudesta ja yhteisöjen muutoksesta. Suomen kaikista perheistä joka kuudes on yksinhuoltaja perhe. Työttömyyden kasvu näkyy suomessa yleisesti, mutta etenkin Itä- ja Pohjois-Suomen alueilla. Maahanmuuttajien määrä kasvaa ja väestön ikääntyminen on huomattavaa. Kaikki nämä seikat haastavat kirkon työntekijöitä kuin vapaaehtoistoimijoita kohtaamaan toiminnassa erilaisuutta ja vastaamaan ihmisten hyvinvoinnin turvaamista. (Ketola 2012, 16–22.) Kirkon vapaaehtoistoiminta edistää sosiaalisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä tukee sosiaalisia suhteita. Kirkko tarjoaa mahdollisuuden kohtaamisille ja usein uskonnollisuuden koetaan edistävän yhteishenkeä. (Yeung 2005b, 144.)

Vapaaehtoistoiminnalla on kansantaloudellinen merkitys. Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin tekemässä tutkimuksessa tutkittiin Mannerheimin Lastensuojeluliiton, Suomen 4H:n, Suomen pelastusalan keskusjärjestön ja Punaisen Ristin vapaaehtoistoimintaa ja sen kansantaloudellista vaikutusta ja rahallista arvoa. Vapaaehtoistoimintaan sijoitetulla yhdellä eurolla saadaan noin kuusinkertainen tuotos yhtä työtuntia kohden lasketuna. Tutkimuksessa tehdyn kyselyn mukaan 80 % vastaajista arveli palvelutarpeiden kasvusta selvittävän vain vapaaehtoisten ja omaisten voimin. (Laasanen 2011, 19–20.) Laskua vapaaehtoistoimijoiden tekemässä tuntimäärässä on kuitenkin tapahtunut. Vuodesta 2002 vapaaehtoistoimijan tuntimäärä oli 18 tuntia kuukaudessa. Kahdeksan vuotta myöhemmin vapaaehtoistoimija osallistui toimintaan keskimäärin 13,4 tuntia kuukaudessa. (Raitanen & Vikström 2012, 125.)

3.4 Elämänkulun vaikutus vapaaehtoistoimintaan

Elämänkulku on oman elämän kävelemistä, seikkailua ja vaeltamista. Elämänkulku on ihmisen omia kokemuksia täynnä olevaa koettua elämää. Elämänkaari voi taas tarkoittaa kaarta ylöspäin tai alaspäin. Yleensä elämänkaari kuvaa kaunista kaarta, joka pitää yllä elämän kokonaisuutta. Oman elämänkulun tutkiminen herättää usein hämmennystä, mielenkiintoa ja jännitystä omasta elämästä. Mitkä asiat ovat vaikuttaneet omiin valintoihin ja tekemisiin aina lapsuuden kokemusten kautta aikuisiän kokemuksiin asti. Ihmi-

sen persoonallisuus koostuu opitusta minästä, johon vaikuttavat kaikki elämän aikana opitut mallit, asenteet, arvot, tunteenomaiset tavat reagoida asioihin, ajatukset, päämäärät ja ihanteet. Yksilöllinen minä tai yksilöllisyys on ihmisellä omanlainen syntymästään saakka ja tulee enenevässä määrin esille elämänsä aikana. (Dunderfelt 2012, 14, 20.)

Dunderfeltin esittämässä mallissa Levinson (1978) esittää ihmisen elämänrakenteen viittaavan niihin suhteisiin, joita yksilöllä on eri asioihin ja ihmisiin elämänsä aikana. Ihmisen elämänrakenne muuttuu suhteellisen säännömukaisesti elämän eri vaiheissa. Yleisesti ihmisellä nähdään olevan pari kolme asiaa, joille ihminen antaa aikaansa. Levinsonin mukaan elämä on muutosta, jossa kiinnostuksen kohteet, asenteet sekä elämänrakenne muuttuvat aikuisuuden aikana. (Dunderfelt 2011, 36.)

Yeungin mukaan vapaaehtoistoimintaan mukaan lähtemiseen vaikuttivat lapsuuden kokemukset ja kasvatusta, mutta myös oman elämän aikuisiän kokemukset. Elämänsä aikana ajattelussa auttamisen halu nähtiin tulevan sisäisistä arvoista ja koetuista elämänsä kokemuksista ja arvoista, jossa elämänsä historia kulki erottamattomasti mukana. Yeungin mukaan myös persoonallisuus vei mukaan vapaaehtoistoimintaan. (Yeung 1999, 44–49.) Elämänsä historiassa koetut muutokset ja elämän kriisitilanteet joihin itse oli saanut avun ja tuen, johdatti useita mukaan vapaaehtoistoimintaan. Mukaan hakeutuminen oli myös sidoksissa siihen, mitä työtä elämänsä aikana oli tehnyt. Monella vapaaehtoistoiminta muistutti sitä työtä, mitä oli ennen eläkkeelle jäämistä tehnyt. (Sorri 2005, 128–134.)

4 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET

Vapaaehtoistoiminta osana kansalaisyhteiskuntaa – ihanteita vai todellisuutta? Anne Birgitta Yeung oli tutkimuksessa kartoittanut suomalaisten asenteita ja osallistumista vapaaehtoistoimintaan. Tutkimuksen päämääränä oli selvittää ruohonjuuritason kansalaisten näkemyksiä vapaaehtoistoiminnasta. Tutkimuksen tulokset osoittivat kuinka motiiveihin ja toimintamuotoihin vaikuttavat olennaisesti ikä, sukupuoli, kulutus sekä tulo-taso. Myös maantieteelliset erot olivat huomattavia. Tutkimuksen kohderyhmänä oli koko Suomen 15–75-vuotias väestö, Ahvenenmaata lukuun ottamatta. Tutkimus toteutettiin henkilökohtaisina haastattelukyselyinä, joihin osallistui 997 henkilöä. Tutkimus analysoitiin kuuden pääteeman kautta, jotka olivat suomalaisten mielikuvat vapaaehtois-toiminnasta, heidän osallistumisen määrät, muodot, motiivit ja esteet sekä suomalaista vapaaehtoistoimintaa organisoivat tahot. (Yeung 2002, 8,10.)

Tutkimukseen osallistuvista noin puolet vastanneista koki motiiviksi vapaaehtoistoimin-taan osallistumiselle halun auttaa. Vastaajista 16 % koki motivoivaksi tekijäksi ylimää-räisen ajan hyödyllisen käytön. Kahden edellisen lisäksi motivoiviksi tekijöiksi nousivat tuttavien pyyntö, uudet ihmiset, elämäkokemuksen saaminen, uuden oppiminen ja yleinen kiinnostus vapaaehtoistoimintaa kohtaan. Naisten motiiveissa korostuivat uusien asioiden oppiminen ja elämäkokemuksen saaminen, kuin taas miehiä motivoi kansalaisvelvollisuus ja yleinen kiinnostuksen kohde. Iäkkäämpien vapaaehtoistojoiden motiiveissa korostuivat uusien tuttavuuksien löytäminen, auttamisen halu, sekä säännöl-linen päiväohjelma mielekkään ja hyödyllisen toiminnan parissa. Yli 50-vuotiailla ja eläkeläisillä keskeiset motiivit olivat myös uskonnolliseen tai poliittiseen vakaumukseen liittyviä. Tutkimuksen mukaan niin miehet kuin naiset osallistuvat vapaaehtoistoimintaan keskimäärin yhtä paljon. Aktiivisimpia toimijoita olivat kuitenkin yli 50-vuotiaat ja eläkeläiset. Tutkimuksen mukaan maaseudun väestön osallistuminen vapaaehtoistoimintaan oli korkeinta, mutta osallistumisen ajankäytölliset määrät olivat suu-remmat kaupungeissa. (Yeung 2002, 25–26, 33–34.)

Mielekkäästi vapaaehtoistoinnassa. Tuloksia kyselyistä järjestöjen ikääntyneille jäse-nille oli Jere Rajavuoren raportti, jossa kartoitettiin pääkaupunkiseudun järjestöjen 60-vuotiailta vapaaehtoistojilta ikääntyneiden vapaaehtoistoinnasta, sekä heidän

omaa näkemystä ja osallistumista vapaaehtoistoimintaan. Kyselytutkimus toteutettiin lähettämällä kyselylomake Helsingin, Espoon sekä Vantaan eri järjestöille, jonka täyttivät 60 vuotta täyttäneet vapaaehtoistoimijat. Lomakkeita lähetettiin 886, joihin vastasi 384 henkilöä. Vastaajien keski-ikä oli 69 vuotta. Leskiä ja eläkeläisiä oli vastaajista suurin osa ja työelämässä olevia vain murto-osa. Raportin mukaan iällä oli vaikutusta vapaaehtoistoimintaan lähtemiselle. Tutkimuksen mukaan kolmannen iän merkitys eli 55–75 vuotta oli otollinen ikä vapaaehtoistoiminnan toteuttamiseen. (Rajavuori 2009, 2.)

Osa vastaajista totesi iän karttumisella olevan merkitystä vapaaehtoistoiminnassa olemiselle ja noin puolet vastaajista oli sitä mieltä, että eläkkeelle jääminen vaikutti lisäävästi vapaaehtoistoiminnassa olemiseen. Tässä elämänvaiheessa oli paljon annettavaa vapaaehtoistoiminnan kautta. Ikään liitettiin elämäkokemus, ymmärrys sekä osaamisen merkitys vapaaehtoistoiminnassa. Aika ja työelämästä vapautuminen olivat motiiveja lähteä vapaahentoistoimintaan. Vapaaehtoistoiminnan motiiveiksi raportissa nousivat muiden ihmisten tapaaminen ja kokemus hyödyllisyydestä. Tutkimuksen mukaan lasten lähteminen pois kotoa antoi mahdollisuuden vapaaehtoistoimintaan. Myös terveyden merkitys vaikutti osallistumiseen kuin myös toiminnan tuttuus, toimiva yhteisö sekä toimintapaikan läheisyys että toiminnan organisointi. (Rajavuori 2009, 2, 21–22, 23–24, 30.)

Kansalaisjärjestötoiminnan ytimessä. Tutkimus RAY:n avustamien sosiaali- ja terveysjärjestöjen vapaaehtoistoiminnasta. Tutkimuksessa Anne Birgitta Pessi ja Tomi Oravasaari (2010) olivat kartoittaneet peruskyselyllä Ray:n avustusta saaneita järjestöjä. Tavoitteena oli saada kattava kokonaiskuva sosiaali- ja terveysalan järjestöjen vapaaehtoistoiminnan sisällöstä, laajuudesta ja kehitysnäkymistä. Ensimmäinen peruskysely lähetettiin vuonna 2009 Ray:n avustuksia saaneille 825 järjestöille. Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisesti ja kvantitatiivisesti. (Pessi & Oravasaari 2010, 15.)

Toisessa kyselyssä hyödynnettiin edellisen kyselyn tuloksia ja lähetettiin uudet kysymykset noin kaksi viikkoa peruskyselyn jälkeen samaisille järjestöille. Kolmas motivaatiokysely kohdennettiin varsinaisiin vapaaehtoistoiijoihin. Tutkimuksessa tutkittiin vapaaehtoisten henkilökohtaisia motivaatioita järjestöjen vapaaehtoistyössä. Motivaatiotuloksista halu auttaa oli tärkeintä, mutta myös oma kokemus muun muassa vertais-

tuki sekä murros elämässä, esimerkiksi eläkkeelle jääminen olivat kolme eniten esiin nousutta tulosta. Tutkimuksessa motiiveista vahvin oli antaminen, jonka jälkeen tulivat toiminnallisuus ja jatkuvuuden etsintä. Pidempi aikaiseen toimintaan motivoivat toiminnan mielekkyys, sosiaaliset sidokset ja myönteinen palaute. Tutkimuksen mukaan yli 70-vuotiaita henkilöitä vapaaehtoistoimintaan mukaan houkutteli uusien asioiden kokeilu, tuttuuden kaipuu ja pohdinnallisuus muun muassa kuinka elää omia arvojaan todeksi. (Pessi & Oravasaari 2010, 15, 145, 190.)

5 TUTKIMUSYMPÄRISTÖ

Hankasalmen seurakunnassa palvelupiiritoiminnan puitteissa on tehty lähimmäispalvelutyötä 1970-luvulta lähtien. Ensimmäiset lähimmäispalvelukurssit toteutettiin vuonna 1978, joiden painopisteinä olivat lähimmäis- ja ihmissuhdetaidot. Hankasalmen kunnan ja seurakunnan yhteistyö alkoi 1980-luvun puolivälissä, jolloin valmisteltiin yhteistä yhteistyösopimusta. Sopimuksen tarkoituksena oli selventää, mitä ja miten yhteistyötä tehdään vapaaehtoisten kouluttamisessa, kotisairaanhoidossa ja kunnalliskodin asiakkaiden kanssa. (Janhonen 1985.)

Hankasalmen seurakunnan ystävänpalvelurekisterissä on noin 20 vapaaehtoista auttajaa. Vapaaehtoistoimijoihin kuuluu naisten enemmistön lisäksi myös muutama mies. Ikäkauma vapaaehtoisilla on noin 60–80 vuoden välillä. Osalla toimijoista ystävätoiminta on viikottaista, mutta osalla toiminta on satunnaista. Rekisterissä on myös vapaaehtoisia, joilla ei ole tällä hetkellä autettavaa ystävää, mutta ovat valmiina auttamaan kun ystävää vailla oleva lähimmäinen löytyy. (Maaret Meronen, suullinen tiedonanto 22.10.2012.) Suomen evankelis-luterilaisissa seurakunnissa tehdään diakoniatyötä niin työntekijöiden kuin tuhansien vapaaehtoistoimijoiden voimin. Ystävänpalvelutoiminta on perinteistä diakoniatyötä, jossa vapaaehtoiset käyvät yksinäisten, sairaiden ja vanhusien luona niin kodeissa kuin laitoksissa. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.)

Ystävänpalvelussa mukana olevat auttavat yleensä lähellä asuvaa naapuriaan. Toiminta on lukemista, keskustelua tai pientä puuhastelua. Joukossa on vapaaehtoisia, jotka pysyvät myös järjestämään kuljetusapua sitä tarvitseville. On jokaisen vapaaehtoisen oma asia, mitä ystävän kanssa tehdään, mutta yleinen toive on, ettei mitään isompaa kaadettaisi vapaaehtoisen harteille. (Maaret Meronen, suullinen tiedonanto, 22.10.2012.) Vapaaehtoistoiminnan perusajatuksena on vapaaehtoisen toimiminen omasta tahdostaan ja omin voimavaroin. Jokainen vapaaehtoinen määrittelee itse kuinka pitkäksi aikaa toimintaan on mahdollista sitoutua. Vapaaehtoistoiminta on palkatonta auttamista eikä vapaaehtoisen tarvitse missään tilanteessa toimia ammattilaisen korvikkeena. (Harju ym. 2001, 36.)

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

6.1 Tutkimuksen tavoite

Opinnäytetyössä paneuduin Hankasalmen seurakunnan vapaaehtoistoiminnassa toimivien ystäväpalvelijoiden motiiveihin. Tutkimuskysymys oli ”mitkä asiat motivoivat tekemään vapaaehtoistyötä ystäväpalvelussa?” Tämän laadullisen tutkimuksen tavoitteena oli löytää motivaatiokysymykseen vastauksia narratiivisen eli tarinallisen tutkimusmetodin keinoin.

Opinnäytetyön aihe selkiytyi syksyllä 2011, tehdessäni opintoihin liittyvää diakoniatyön harjoittelua Hankasalmen seurakunnassa. Harjoitteluni aikana toteutin ystäväpalvelussa oleville vapaaehtoisille puhelinhaastattelun, jossa kartoitin heidän tilannetta kokonaisvaltaisesti liittyen vapaaehtoistointaan seurakunnan ystäväpalvelussa. Kiinnitin huomiota vapaaehtoistojoiden motivaatioon ja ystäväpalvelussa toimivien ihmisten jakamiseen. Monet rekisterissä mukana olevat ovat kolmannen iän eli työiän ja vanhuuden välissä olevia vapaaehtoisia. Osa vapaaehtoisista on itsekin jo ystävää vailla, mutta jaksavat kuitenkin toimia ystävänä lähimmäiselle. Tästä heräsi uteliaisuuteni auttajien motivaatioon ja mitkä asiat siihen ovat vaikuttaneet.

6.2 Tutkimusmenetelmä

Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus on todellisen elämän kuvaamista, jossa tapahtumat muovaavat samanaikaisesti toinen toisiaan. Laadullisen tutkimuksen pyrkimyksenä on kuvata tutkittavaa kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2010, 161.) Tutkimusmenetelmänä tässä opinnäytetyössä käytettiin narratiivista menetelmää. Narratiivisuus käsite tulee latinan kielestä *narrare*, joka tarkoittaa kertomista, tarinaa ja elämäntulkua. (Heikkinen 2010, 143, 145). Laadullisen tutkimuksen tiedonkeruutavat kuten kertomukset, tarinat ja muistelut kuuluvat narratiivisen tutkimuksen piiriin. Näiden keruutapojen avulla kokonaisvaltainen ymmärtäminen tutkittavaan asiaan mahdollistuu ja elämän merkitystä voidaan ymmärtää kokonaisvaltaisemmin. (Hirsijärvi ym. 2010, 218–219.)

Narratiivisuus on käsitteenä laaja, koska sen käyttäminen, tulkinta ja sovellus niin tutkimuksissa, kuin ammattityössä on moninainen eri tavoin. Elämäntarinoissa ihminen muistelee omaa elämäänsä kokonaisvaltaisesti ja kertoo sen omin sanoin (Heikkinen 2010, 145), jolloin mahdolliseksi nousee kertojan muistamattomuus todellisesta asiasta ja tyhjät kohdat täyttyvät fiktiivisillä kertomuksilla. (Hirsijärvi ym. 2010, 219). Tutkimuksen tavoitteena oli tutkia ystävänpalvelussa toimivien motivaatioita kokonaisvaltaisesti. Elämäkerrallinen tarinointi tuntui sopivalta tutkimusvaihtoehdolta. Tarinointi tilanteessa ohjeistin tutkittavia ajattelemaan omaa elämää ja motiiveja elämänkaaren näkökulmasta. Tutkittavalle kerroin tutkimus kysymyksen ja pyysin ajattelemaan asiaa siltä osin. Osalle tutkittavista piirsin paperille elämänkaaren havainnollistamaan motiivien ajattelua lapsuudesta tähän päivään. Mahdollisia ongelmia tarinoiden muistamisessa en rekisteröinyt ja epävarmat muistikuvat tutkittavat kertoivat suoraan tutkimustilanteessa.

Kolmivaiheinen elämäkerrallis-kerronnallinen haastattelu voidaan toteuttaa yhden kysymyksen haastatteluna. Ihanteellisesti toteutettuna, tutkimuksen ensimmäisen vaiheen aikana haastattelija ei täsmennä tutkimuksen näkökulmaa tai tarkoitusta, vaan tarvittaessa toistaa alkuperäisen kysymyksen. Haastattelijan tulee omalla olemuksellaan rohkaista kertojaa jatkamaan kertomustaan. (Hyvärinen & Löyttyniemi 2009, 195.) Haastattelun toisessa vaiheessa tutkijalla on mahdollisuus esittää kertomusta jatkavia kysymyksiä, joiden tulee liittyä kertojan esille tuomiin asioihin. (Hyvärinen & Löyttyniemi 2009, 196). Kolmannessa haastattelun vaiheessa tutkija voi nostaa esiin asioita, joita kertoja on vältellyt tai jotka liittyvät olennaisesti tutkimukseen. Tutkijan tulee antaa tilaa haastateltavalle ja tehdä itsestään neutraali muistaen myös hiljaisuuden tuottoisa merkitys. (Hyvärinen & Löyttyniemi 2009, 197.)

Haastattelijan tulee osata myös nostaa tarina sivupolulta takaisin olennaisen kysymyksen alle ja mahdollistaa eteenpäin meneminen elämänkulkuun liittyvillä kysymyksillä. (Ruusuvoori & Tiittula 2009, 192–193). Tässä opinnäytetyössä korostuivat kyseiset kolmivaiheisen haastattelun vaiheet. Annoin haastateltaville aikaa keskusteluun. Hiljaiset hetket auttoivat itseäni miettimään tilannetta ja omaa rooliani. Pyrin täsmentämään tarinaa kysymyksillä, jotka koin tärkeiksi tutkimuskysymyksen kannalta, sekä tarkennuksia joihinkin tarinoiden kohtiin. Koska tein ensimmäistä opinnäytetyötäni, löytyi haastattelun kolmivaiheisuudesta epätäydellisyyttä liittyen kokemattomuuteeni haastat-

telijana. Kommentoin tarinoita nyökkäyksin ja ilmein ja joskus tarina liukui keskusteluksi. Koin myös hankaluutena johdatella tarinaa oikeaan suuntaan.

6.3 Aineiston kohderyhmä ja aineiston kerääminen

Tutkimusta varten haastattelin Hankasalmen seurakunnan vapaaehtoispalvelurekisterin neljää toimijaa, jotka toimivat seurakunnan ystäväpalvelussa. Kolme heistä oli naisia ja yksi mies. Kaikki neljä vapaaehtoista olivat eläkeiän saavuttaneita. Kolmella tutkittavista oli perhe ja aikuisia lapsia ja yksi tutkittavista oli perheetön. Haastateltavien keski-ikä oli 71,25 vuotta. Laadullisessa tutkimuksessa voidaan käyttää eliittiotantaa. Silloin tutkimukseen valitaan ihmisiä, joilla on paljon tietoa ja kokemusta tutkittavasta asiasta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 86). Haastateltavien määrä ei kvalitatiivisessa tutkimuksessa ole olennainen, vaan haastateltavia voi olla yksi tai useampi joukko. Tarkoituksena ei ole etsiä tilastollisia totuuksia, vaan ymmärtää haastattelujen kautta tutkimuskohdetta. (Hirsijärvi ym. 2010, 181.) Tutkimusresurssit määräävät otannan laajuutta, siksi aikakysymykset niin haastattelussa kuin analysointivaiheessa on hyvä ottaa huomioon. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 86).

Pyysin tutkimukseen mukaan seurakunnan neljää ystäväpalvelussa toimivaa vapaaehtoistyöntekijää, joilla kaikilla on vankka tausta ystävänpalvelutoiminnassa mukana olostaa ja tärkeää tietoa tutkittavasta asiasta. Näin tekemällä varmistin ”vahvan tiedon” saamisen. Haastateltavien määrän ratkaisin ohjaavan opettajan antamalla vinkeillä ja teoria-tiedoilla. Tutkimuksen aikakysymyksen puitteissa neljän ihmisen haastattelujen työstäminen oli mahdollista toteuttaa. Haastattelujen ajankohdat sovimme hyvissä ajoin osallistujien kanssa. Haastateltavat olivat itselleni tuttuja, joka osaltaan teki toiminnan helpommaksi. Mietin kuitenkin voiko tuttuus voi nousta myös tutkimusta vastaan, jolloin tietyt asiat jätetään kertomatta. Haastateltavien vapaaehtoistoimijoiden sukupuolella ei ollut merkitystä tämän tutkimuksen toteuttamisessa.

Haastattelutilanteen nauhoittaminen antaa mahdollisuuden tarkastella tilannetta monipuolisesti ja tarkasti. Tallentaminen antaa mahdollisuuden palata litterointi vaiheessa uudelleen tilanteeseen mahdollisia varmistuksia varten. Uudelleen kuuntelu saattaa nostaa esille uusia sävyjä, jotka voivat jäädä ensimmäisen kuuntelun aikana pois. Nauhoite-

tuista haastatteluista voidaan löytää kertojan epäröinnit, että haastattelijan mahdolliset johdattelut johonkin tiettyyn suuntaan. (Ruusuvoori & Tiittula 2009, 14–15.) Litteroinnin kautta kerrottu teksti muuntuu kirjoitettuun muotoon ja helpottaa huomaamaan yksityiskohtaisia havaintoja. Litteroinnin tarkkuus riippuu millaista tutkimusotetta ja tutkimuskysymyksiä tutkimuksessa on käyttänyt. (Ruusuvoori & Tiittula 2009, 16.) Opinnäytetyössä tarinat litteroitiin kokonaisuudessaan, jättäen kuitenkin pois huokaukset, yskimiset tai hiljaisuuden kuvaaminen. Pois jätetyt osat eivät vaikuttaneet tutkimustulokseen. Joissain kohdissa äänitystulos ei ollut tarkka ja jouduin jättämään joistain kohtaa sanoja pois. Oman päätelmäni mukaan nämä kohdat eivät olleet tutkimustulokseen vaikuttavia. Kuuntelin tarinat moneen otteeseen ja sain näin lisättyä puuttuvia sanoja litterointiin. Tutkimustilanteet olivat rauhallisia eikä tutkimusta haittaavia häiriötekijöitä ilmennyt.

6.4 Aineiston analyysi

Tämän opinnäytetyön analysoinnissa käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin käsitteitä yhdistelemällä saadaan vastaus tutkimustehtävän kysymyksiin. Sisällönanalyysin empiirisestä aineistosta edetään tulkinnan ja päätelyn avuin lähemmäksi käsitteellistä ilmiötä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 112.) Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä kolmivaiheinen analyysiprosessi alkaa aineiston pelkistämällä, jossa auki kirjoitetusta tekstistä karsitaan tutkimukselle epäolennainen pois. Ennen pelkistämistä analyysiyksikön valinta tulee olla tiedossa. Yksikkönä teemoittelussa käytetään sanaa, lausetta tai ajatuskokonaisuutta. Lauseina annetut ilmaisut antavat enemmän tietoa haettuun kysymykseen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109–110.) Tässä tutkimuksessa aineiston tarinoiden pelkistys alkoi litteroiduista materiaalista etsimällä tutkimuskysymykseen kuvaavia ilmaisuja. Teemoitteluun löytyi litteroinnista 23 kuvaavaa ilmaisua liittyen tutkimuskysymykseen motiiveista. Tässä vaiheessa ryhdyin hahmottelemaan samankaltaisuuksia nousseista ilmaisuista. Löysin teemoittelun alle viisi ryhmittelyä. Teemoittelua vaikeutti samankaltaisten ilmaisujen ryhmittely.

Analyysin toisessa vaiheessa eli klusteroinnissa, aineisto ryhmitellään ja kerätään samankaltaisuutta kuvaavat käsitteet. Tämän jälkeen käsitteet yhdistetään omiksi alaluokiksi. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 110.) Tässä luokittelussa tutkimuksesta nousi 14

alaluokkaa ryhmitellyistä eli teemoitelluista lauseista. Kolmannessa vaiheessa eli abstrahoinnissa, analyysistä erotetaan tutkimuksesta olennainen tieto. Valittujen tietojen perusteella muodostetaan pääluokkaan teoreettisia ilmauksia käsitteille. Abstrahointia jatketaan siihen saakka, kunnes se on aineiston sisällön kannalta mahdollista. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 111.) Pääluokkaan löysin teoreettiset ilmaisut alaluokituksista. Abstrahointia en nähnyt aiheelliseksi jatkaa pidemmälle.

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tutkimuksessa ystäväpalvelutoimijoiden elämänkaaritarinoista nousi viisi motivaation pääluokkaa: 1) kodin malli, 2) kristillinen ajattelu, 3) omat kokemukset, 4) työhistoria, vapaus työelämästä, sekä 5) antaminen ja saaminen. Teemat nousivat jokaisen haastateltavan tarinoista. Elämänkaariajattelun toteuttaminen narratiivisessa haastattelussa mahdollisti motiivien ymmärtämisen ja merkityksen elämän erivaiheissa. Tutkimuksen jokaiseen viiteen pääluokkaan liitettiin otteita auki kirjoitetuista tarinoista. Pääluokkaan työhistoria en liittänyt otteita tunnistettavuuden vuoksi.

7.1 Kodin malli

Kodin mallin tärkeys nousi jokaisen neljän haastateltavan tarinoista vahvasti motivoivana tekijänä. Jokaisessa tarinassa oli lapsuuteen liittyviä muistoja oman vanhemman, isän tai äidin toiminnasta toisen ihmisen hyväksi. Myös omat tekemiset muistettiin hyvin. Elämänkaariajattelussa kodin malli näyttäytyi haastateltavien lapsuudessa ja nuoruusvaiheessa.

Tämähän on lähtenyt lapsuuskodista, kotona annettiin yösija ohikulkijoille.

Naapurissakin sanottiin, kun ohikulkijat kävi kysymässä, että kun mänet siihen mökkiin niin yösija löytyy

Äiti oli semmoinen lähimmäispalvelija jo siihen aikaan.

Naapurin papalla oli syöpä, että hän oli hyvin huonossa kunnossa ja jalat ei oikein kantanu, oli kovasti kipuja ja vaimon oli vaikea häntä pestä. Ei ollu vesijohtoja siihen aikaan ja sauna oli jossain pihan perillä. Niin meillä oli sitten semmoiset pienet kärrit, niin niillä kärryillä mejän pojat haki sitä pappaa meille saunaan. Se vaimo lähti kyllä mukkaan ja vaimo pesi hänet siellä saunalla ja sitten taas vietiin pappa kottiin. Että se oli semmosta ja siellä oli mökissä mummo, jolle piti joka päivä laittaa silmätippoja mummo tuli sitten aina meille sen tippapullon kanssa. Että hän oli melkein sokea, mutta sen verran näki, että pystyi meille kävelemmään kun olttiin ihan vierekkäin. Meillä tiputettiin silmätipat hänelle, mutta sitten keran viikossa piti laittaa rasvaakin. Minä aina pelkäsin, kun olin pieni tyttö silloin, että olis äiti kotona, kun en ossaa laittaa sitä rasvaa.

Tarinoista nousi esille sisaruksista huolehtiminen ja sen tuoma vastuu. Vanhimman sisaruksen harteille jäi usein pienten sisarusten huolehtiminen kaiken muun arkipäiväisen toiminnan ohella. Äidin tehdessä muita töitä, joutuivat lapset tekemään äidin töitä kotona ja naapurissa.

Olen sodan lapsi tai sodan jälkeinen lapsi ja tuota ihan nuoruudesta muistelen sellaisia asioita, niin mejän piti tehdä töitä ihan pienestä asti siitä asti kun jakso tehdä.

Mä olin lapsista vanhin ja jouduin tekemään sellaisia hommaa mitä nuoremmat eivät tehneet.

Sitä sitten kanto veet ja haki puut ja vähän siivos sen minkä pienenä pentuna tajus, niin neon semmoisia ensimmäisiä muistoja tämmösestä lähimmäisen palvelusta.

Tarinoista nousi esille sotaa edeltävä aika Suomessa. Yhteiskunnallinen tilanne vaati huolenpitoa toisesta ihmisestä. Vastuu yhteisestä hyvinvoinnista eli vahvasti tarinoissa, nousten esiin elämänkaaren lapsuuden ja nuoruuden tarinoista.

Kun minä olen niitä sotaa edeltävän ajan lapsia silloin oli ehkä suomen tilanne oli mikä oli niin se oli sellanen yhteinen tilanne, että yleensä ihmiset tarvi sitä apua.

Minä muistan lapsuudesta kun meillä oli kuitenkin karjaa, niin kyllä sitä semmosille joilla tiittää ettei sitä ruokaa ollu, kun sika teurastettiin niin aina sitä vietiin kylän mummoille, joilla ei ollu tai vietiin lämpimäisleipiä tai ternimaitoa tai semmoista.

Ja eikä ollut kun se yksi ainua pieni huone silloin ja mustalaiset lämmittivät saunan ja ne sai yöpyä siellä.

7.2 Kristillinen ajattelu

Uskonnollisuus omaksuttiin kodin kautta tai sen merkitys vahvistui aikuisiällä. Kristilliseen ajatteluun liittyi vahvana toisen ihmisen auttaminen. Kristillinen malli saatiin kotoa. Auttaminen nähtiin arvona, joka kulki mukana jokapäiväisessä elämässä läsnäolona tai aineellisen apuna. Kristillinen ajattelu näkyi jokaisen neljän tarinoissa lapsuudesta aikuisuuteen elämänkaaren eri vaiheessa.

Kristillinen ajattelu oli aika vahvana meillä kotona että sen takia autettiin aina. Siinä meidänkin kylällä oli niitä yksinäisiä ihmisiä ja pariskuntia ja vanhoja jotka kyllä tarvi kaikenlaista apua. Ei siinä mittään palkkioita kyselty ja äiti pyysi, että menkääpä tekemään sinne nyt sitä ja sitä ja se oli jotenkin sellaista luontevaa toimintaa, että varmaan tämmöinen kristillinen ajatus siinä on ollut.

Ja kyllä ne ties tulla siihen mökkiin ja annettiin ruoka ja mitä oli sitten ja hevosille heiniä. Ei sitä katottu ketä ne oli.

Ihminen jotenkin havahtuu siihen, että on olemassa ihmisiä jotka kaipaa ja joille voi antaa jotakin, vaikka tuntuu ettei ole mitään annettavaa itellä. Välttämättähän se ei aina ole muuta kun rinnalla olemista ja kuuntelemista.

Seurakunnassa toimiminen toi mahdollisuuksia toimia ystäväpalvelussa sekä muissa seurakunnan toiminnoissa. Tämä näkyi jokaisen haastateltavan tarinoissa. Kristilliseen ajatteluun liittyi lupaus lähimmäisen hyvinvoinnista.

Jos ottaa seurakunnan tai jonkun muun kautta tavallaan velvoitteen, niin tota, se on kuitenkin semmonen asia että se täytyy hoitaa. Jos lupaa käydä jonkun luona, niin on siellä sitten käytävä.

Minä muistin, että siihen aikaan varmaan aloitettiin täällä seurakunnassa semmoiset ystäväpalvelukurssit.

Niinku tapahtu tämmönen herääminen, sanoisinko näin. Ja tuota tuli seurakunta läheiseksi ja siitä lähtiin sitä sitten on riittäni näitä tämmösiä naapureita ja mummoja ja pappoja.

7.3 Omat kokemukset

Haastateltavien tarinoissa omakohtaiset kokemukset nousivat jokaisella neljällä haastateltavista tärkeiksi motivoinnin tekijöiksi. Itse saatu apua tai tuki näkyivät elämänkaareissa lapsuuden kokemuksista aikuisuudessa saatuun apuun. Erityisesti lapsuuden kokemukset olivat syvimmin mieleen jääneitä.

Minua pilkattiin siitä tietysti sen vuoksi tuota vähän niin kuin syrjittiin ja joku oli myös puolella.

Kun minä olin eka luokalla ja sitten meidän koululta tehtiin, siinä oli koko koulu mukana, niin luokkaretki jyväsylään. No sitten minulla ei ollut ken-

kiä ja olin päässyt eka luokalta ja ei ollu sellasia kenkiä, millä olis voinu ajatellakaan kaupunkiin lähtöä, niin sitten yks ystävä anto kengät lainaan.

En tuntenu kettään muita kuin aviomieheni ja kaikki oli uutta niin kyllä sitten se ystävä joka tuli oli samoihin aikoihin avioitunut niin kyllä se ystävyys on nämä kaikki aikuisena vuosikymmenet säilyny ja kokoajan se on lujittunut.

7.4 Työhistoria ja vapaus työelämästä

Jokaisella haastateltavalla oli ollut ihmisläheinen työ ja osalla myös laaja vapaaehtoistoiminta tausta eri tahoilla. Tähän tutkimukseen en liitä otteita työhistoriasta, koska haastateltujen tunnistettavuus voisi tulla mahdolliseksi. Toimin eettisten ohjeiden mukaisesti, pitäen näin lupaukseni olla vaarantamatta kenenkään haastateltavieni anonyymisyyttä.

Kaikki haastatellut olivat eläkeikäisiä. Osa haastateltavista toimi ystävänpalvelun lisäksi myös muissa järjestöissä vapaaehtoistojoina Aika toi mahdollisuutta toimia aktiivisemmin vapaaehtoistoinnassa ja useille vapaaehtoistoiminta oli jatketta työlle tai perheelle. Työelämä ja perhe nähtiin rajoittavana tekijänä lähimmäisen auttamiseen sitoutumisessa. Omien vanhempien arvostus ja hoiva nähtiin tärkeänä.

Tässä iässä kun ei ole enää ole pieniä lapsia itellä eikä aviomiestä enää, että se on vähän kun perheen jatke, taikka tuntee että on vielä tarpeellinen.

Sitten kun rippikoulun kävin ja sitten lähdin ihan oikeisiin töihin, sitten jäi kaikki tämmöset unholaan ja sitten oli vaan se työ ja työ ja työ. No sitten menin naimisiin ja sain lapset ja sillonkin sitä, kyllä sitä sillonkin jotakin auto. Kun äiti tuli vanhaksi, ei jaksanu niin niitä vanhoja ihmisiä käyvä kahtomassa. Mutta kyllä kai sitä jotain siinä sivussa teki.

Aikoinaanhan tietysti kävin kotona jokseenkin säännöllisesti kolmekymmentä vuotta, mutta se on erilaista kun puhutaan isästä ja äidistä.

7.5 Antaminen ja saaminen

Jokaisen neljän haastateltavan tarinoista nousi esiin avun antamisen ja saamisen tärkeys. Avun tarjoaminen nähtiin luontevana toimintana ja se antoi hyvää mieltä tekijälleen. Antaminen ja saaminen motiivina löytyivät elämänkaaren aikuisuuden puolelta, jolloin ymmärrettiin myös lapsena tehdyn työn merkitys niin muille kuin itselle, sekä toisten tekemien töiden merkitykset.

Siitä saa varmasti semmosta hyvää.

Se oli jotenkin sellaista luontevaa toimintaa.

Sitä apua annettiin ja sitä saatiin.

Että jaksaa tehdä, mutta siitä saa itsekin.

Tarinoista nousi esille myös avun vastaanottaminen ja kiitoksen tärkeys tehdystä avusta. Kiitoksen sana ja oikeanlainen elämänasenne koettiin molemmin puolin palkitsevana ja tärkeänä.

Ihmisten pitäisi oppia semmoinen elämänasenne, että apua voi tarjota ja jos ei sitä oteta vastaan se on sitten eri asia.

Kyllä voi sanoa, että se on molemminpuolista, ei sinne mennä vaan antamaan, vaan kyllä sieltä sitten aina saadaan jotakin.

Siitä saa hyvän mielen ja jos saa vielä sen kiitoksen sanana.

8 POHDINTA

8.1 Tulosten johtopäätökset

Neljän ystäväpalvelussa vapaaehtoisena toimivan tarinallisista haastatteluista nousee vahvasti *kodin mallin* motivoiva merkitys lähimmäisen auttamisessa. Oikeastaan kodin malli heijastui myös kaikkiin muihin neljään tutkimuksen yläluokkaan. Yeung toteaa lapsuudesta saatujen vaikutteiden ja mallien merkityksen olevan yhteydessä vapaaehtoistoimintaan lähtemiseen (Yeung 1999, 4), nämä asiat näkyvät myös tässä tutkimuksessa. Lapsena kotona opittu työnteko, sisaruksista huolehtiminen ja naapurin auttaminen kulkivat jokaisen neljän haastateltavan elämässä. Sisaruksista ja sukulaislapsista huolehtiminen näkyi lapsuuden kokemuksissa. Vastuu huolenpidosta kasvoi iän myötä ja vastuuseen opittiin elämän aikana. Pienten lasten vastuulla saattoi olla isojakin asioita hoidettavana.

Haastateltavien lapsuus sijoittui 1940-luvulle ja 1950-luvun alkuun. Silloin yhteiskunnallinen tilanne oli epävakaa niin poliittisesti kuin taloudellisesti. Yeungin mukaan apua tarvitsevia lähimmäisiä auttoivat naapurit, sukulaiset kuin koko kyläyhteisö (Yeung 2005a, 73), tämä näkyi myös tutkimukseni tuloksista. Haastateltavien mielestä naapuriapu oli luontevaa ja arkipäiväistä toimintaa, jota toteuttivat jokainen siihen kykenevä. Vanhempien ennakkoluulottomat asenteet vieraiden ihmisten auttamisessa korostuivat tarinoista. Erityisesti äidin roolin vaikutus ja malli nähtiin merkityksellisenä. Yeung (1999, 57) toteaa:

Londonin (London 1970) mukaan auttamishaluiset viittasivat arvoista puhuttaessa lapsuuden aikaiseen kasvatukseen eli vanhempien moraalinen malli lapsen kasvuun ja motiiveihin näyttäytyvä keskeisinä vaikuttajina.

Kodista omaksuttu *kristillinen ajattelu* tarjosi arvot ja asenteet lähimmäisen auttamiselle. Malkavaaran ja Yeungin mukaan altruistisella auttamisella eli pyyteettömällä auttamisella on kristilliset juuret. Kristinuskon leviämisen ja kasvun myötä lähimmäisistä huolehtimisesta tuli länsimaisen etiikan kulmakivi. (Malkavaara & Yeung 2007, 50.) Tutkimuksessa esille tullut kristillinen ajattelu näyttäytyi erilaisempänä silloisissa kodeissa kuin tämän päivän kodeissa. Tämän päivän kristillisyyteen eivät kuulu yösijan

antaminen tuntemattomalle tai muiden ihmisten ruokkiminen, joskin kulkureita on näinä päivänä harvassa. Kristillisesti toimiminen on saanut myös uusia toimintamuotoja. Vaikka vapaaehtoistoimintaa tehdään paljon kohtaamisen kautta, koen lähimmäisen auttamisen tapahtuvan enenevässä määrin anonyymisti lahjoitusten kautta, jolloin henkilökohtaiset kohtaamiset auttajan ja autettavan välillä vähenevät.

Kirkko muutosten keskellä toteaa kristillisen kasvatuksen merkityksestä kansankirkon tulevaisuudelle. Kristillisellä kasvatuksella on myös yhteiskunnallinen merkitys, koska sen vaikutus yhteiskunnan arvopohjaan on merkittävä. Vapaaehtoistoimijat ovat tärkeitä kirkon erilaisten toimintamuotojen onnistumisen kannalta. Ikääntyminen tulee lisäämään vapaaehtoistoimijoiden tarvetta yksinäisten vanhusten auttamisessa. (Kirkko muutosten keskellä 2004, 350–351.) Haastateltavat kokivat kirkon kautta toimimisen mahdollisuutena auttaa lähimmäistä. Tutkimistani motiiveista kristillisen kasvatuksen merkitys, arvot ja asenteet heijastuivat vapaaehtoistoimijoiden tapaan toimia auttajana. Globalisaation myötä erilaiset uskonnot ja suuntaukset leviävät ja muuttavat ihmisten asenteita ja arvomaailmaa. Tämä saattaa muuttaa myös asennetta kirkon vapaaehtoistoimintaa ja ylipäätään näkökantaa kirkon toimintaa kohtaan.

Oman työhistorian merkitys korostui haastateltavien tarinoista. Tutkimukseni kaikki haastateltavat olivat tehneet ihmisläheistä työtä tai toimineet jonkinlaisessa palveluammattissa. Rajavuoren raportissa vapaaehtoistoimintaan osallistumiseen vaikuttivat vapaaehtoisten oma osaaminen ja sen ylläpitäminen. (Rajavuori 2009, 23). Myös Pessin ja Oravasaaren tutkimuksessa vapaaehtoisten nähtiin tuovan järjestöihin omaa ammatiosaamista, arjen kokemuksia ja vertaistuen mahdollisuutta. (Pessi & Oravasaari 2010, 161). Siirryttäessä pois työelämästä vapaaehtoistoiminta ja järjestötoiminta lisääntyvät, mutta auttaminen ja hoivaaminen eivät välttämättä lisääntyneet automaattisesti. Toimeliaisuuden kasaantuminen on kuitenkin nähtävissä. Vapaaehtoistoimintaan mukaan lähtemisessä taustalla vaikuttavat kuitenkin ihmisten omat arvot ja asenteet tai oman lähipiirin tarvitsema apu. (Seppänen & Pessi 2011, 180–181.) Tutkimukseni tulokset osoittavat oman työhistorian tuovan tukea ja osaamista omaan vapaaehtoistoimintaan. Perhelanteiden muuttuminen ja eläkkeelle siirtyminen paransivat mahdollisuutta toimia niin kirkon kuin muissa vapaaehtoistoiminnan kentillä.

Seppäsen ja Pessin mukaan ihmisen arvomaailmaan kuuluva huolenpito niin omista vanhemmista, lapsista ja sukulasiaista kasvattaa todennäköisyyttä siitä, että auttamista toteutetaan silloin myös muillekin kuin vain omaisille. (Seppänen & Pessi 2011, 179). Tutkimuksessa omien vanhempien auttamista ei koettu vapaaehtoistoimintana. Se koettiin velvollisuutena ja arvona, jota ei voitu verrata vapaaehtoiseen tekemiseen.

Tarinoista nousevat *omat kokemukset* olivat lapsuudessa ja aikuisuudessa koettuja kokemuksia. Omien kokemusta kautta auttaminen eli hyvän kierrättäminen nousi yhdeksi motiiviksi toimia auttajana. Pessin ja Oravasaaren tutkimuksessa omakohtaiset kokemukset motivoivat auttamaan myös muita. Avun saaminen hankalissa elämän tilanteissa, sairaudessa tai menetyksessä muistettiin pitkään. (Pessi & Oravasaari 2010, 145.) Yeung (1999, 57–58) toteaa kirjassaan: Läteenmaan, Samelinin & Lehtosen ja Sorrin mukaan (Lähteenmaa 1997; Samelin & Lehtonen 1989 & Sorri 1998) vapaaehtoistoimijoiden mallit, arvot ja auttamishalukkuus perustuivat voimakkaasti omiin elämäkokemuksiin. Vaikeuksista selviytyminen oli motivoinut toisten auttamiseen. Myös tässä tutkimuksessa omakohtaiset kokemukset nousivat tarinoista laajemmin lapsuuden kokemusten kautta.

Lapsuuden aikaiset kokemukset muistettiin hyvin ja niistä kertominen osoittautui tärkeäksi. Dunderfeltin mukaan oman elämän tutkiminen herättää ihmisessä ihmetystä ja mielenkiintoa. Taustalla omaa käytökseen tai tekemiseen saattaa olla lapsuuden aikaiset tapahtumat (Dunderfelt 2011, 14), jotka myös tässä tutkimuksessa osoittivat yhtenevääsyyttä. Eräs haastateltavista yllättyi siitä, kuinka omassa lapsuudessa koetut asiat ovat saattaneet vaikuttaa motivoivasti hänen vapaaehtoistoimintaansa. Hän ei ollut ajatellut asiaa aikaisemmin ja piti näkökulmaa mielenkiintoisena.

Auttaminen palkitsee ihmistä aina jollakin tavalla. Auttaminen *antaa* iloa sekä tekee onnelliseksi ja on monelle luonteenomaista toimintaa. Auttaminen tuo yhtä paljon iloa antajalle kuin sen saajalle. (Pessi & Oravasaari 2011, 76.) Tutkimus toi esiin pyyteettömän antamisen, joka näkyi vapaaehtoistoimijoiden tarinoissa luonnollisena tapana elää ja toimia. Toisen ihmisen auttaminen aineellisesti kuin henkisesti nähtiin osana arkipäivästä elämää monissa elämän tilanteissa. Yeungin timanttimallin mukaan *saaminen* vapaaehtoistyössä näkyy positiivisena mielialana, ilon tunteena, mielenrauhana ja lohdutuksen tunteena. Iloa tuovat myös saadut kiitokset auttamisesta (Yeung 2005a, 109–

110.) Samankaltaiset tulokset näkyvät myös tutkimukseni tuloksista. Tarinoista kiitoksen sanan kokeminen toi auttajalle iloa, hyvää mieltä ja kiitosta osattiin kaivata toisilta ihmisiltä.

Malkavaaran ja Pessin mukaan egoistisen ajattelun ja altruistisen ajattelun erottaminen voi olla vaikeaa auttamisessa. Itsekäs motiivi auttamisessa voi näkyä haluna vastata odotettuun avuliaisuuteen, koska kaipaa arvostusta tai myönteistä palautetta tekemisestään. (Malkavaara & Pessi 2007,51.) Rajamäen raportissa antaminen ja saaminen olivat suhteellisen tasapuolisesti esillä. Saamisessa korostui tekemisen tärkeys vapaa-ajalla, tutustuminen toisiin ihmisiin, oman osaamisen ja toimintakyvyn ylläpitäminen, itsensä kehittäminen ja kasvu ihmisenä. Antamisessa korostui muiden auttaminen ja tukeminen. (Rajavuori 2009, 23.) Tässä tutkimuksessa antamista ja saamista ei eritelty tarinoissa tarkemmin. Antaminen ja saaminen koettiin kokonaisuudessaan hyväksi ja luontevaksi toiminnaksi, jossa molemmat osapuolet olivat antajia että saajia.

8.2 Tutkimuksen eettisyys

Etiikan peruskysymyksiin kuuluvat kysymykset oikeasta ja väärästä sekä hyvästä ja pahasta. Tutkimuksen työstämisessä tulee eteen monia eettisiä kysymyksiä, joita tutkijan tulee ottaa huomioon. Eettisesti hyvä tutkimus edellyttää hyvää tieteellisen käytännön noudattamista koko tutkimuksen ajan. (Hirsijärvi ym. 2010, 23.) Tutkimustoiminnassa eettiset ratkaisut korostavat ihmisten kunnioitusta, tasa-arvoista vuorovaikutusta ja oikeudenmukaisuutta. Eettisyys tulee näkyä kriittisenä suhtautumisena vallitsevia käytäntöjä ja tarjolla olevia tietoja kohtaan. Tutkiva ammattikäytäntö edellyttää kriittistä otetta niin ajattelussa kuin toiminnassa. Toiminnan ja ajattelun tulee perustua erilaisten näkökulmien arviointeihin sekä pohtivaan ja kyseenalaistettavaan suhtautumiseen niin käytäntöön kuin löydettyyn informaatioon. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 11, 13.)

Opinnäytetyöhön tarvittavat lähdemateriaalit, myös Internet materiaalit olivat tutkimuksen työstämiseen kelvollisia. Tietoa hain erityisesti Pessin (entinen Yeung) vapaaehtoistoiminnan tutkimuksista, sekä kirjallisuudesta. Pysin työssä käyttämään mahdollisimman uutta lähdemateriaalia, joutuen kuitenkin joissain tiedoissa turvautumaan yli kym-

menen vuotta vanhaan materiaaliin. Vanhemman materiaalin tieto ei osoittautunut käytökelvottomaksi. Pysin työssäni etsimään lähdekirjallisuudesta omaa työtäni vastaavaa tietoa, pitäen mielessä tutkimuskysymyksen ja näin kriittisesti tutkimaan yhteensopivuutta ja vuoropuhelua työni kanssa.

Tutkimuksen eettisyyteen kuuluu tapa, jolla tutkija suhtautuu työhönsä ja ongelmiin ja henkilöihin, joiden kanssa ja joiden tilanteesta tutkimusta tehdään. Tutkimuksen eettinen rakenne näkyy aiheen valinnassa, miten tarvittavaa tietoa etsitään, miten tuloksista puhutaan ja kuinka tuloksia sovelletaan. Eettiset kysymysten asetellut tulee näkyä läpi koko opinnäytetyö. Tutkimuksen eettisyydessä näkyvät myös sovittujen sääntöjen noudattaminen. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 11–12.) Tämän opinnäytetyön näkökulmat kuten aihe, tutkimuskysymys sekä tutkimusmenetelmä ovat yhteistyössä vastavaan työyhteisöedustajan ja ohjaavan opettajan kanssa selvitetty hyvissä ajoin ennen tutkimuksen alkamista. Työyhteisön edustaja oli tukena tutkimuskysymyksen pohdinnassa ja menetelmän toteutumisessa. Aikataulutus opinnäytetyössä toimi tutkimussuunnitelman mukaisesti.

Tutkimuksen tekijä sitoutuu siihen, etteivät hänen käyttämänsä ja säilyttämänsä tutkimusaineisto joudu muuhun kuin sovittuun käyttöön. Tutkimustyössä mukana olevilla on oikeus tutkimuksen aikana lukea omien antamiensa tietojen pohjalta tehtyä tekstiä. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 12–13.) Tutkimuksen nauhoitetut tarinat ja litteroinnit tuhoataan muistikortilta opinnäytetyön hyväksymisen jälkeen. Jäljelle eivät jää kuin tässä työssä näkyvät tiedot. Haastateltavilla tulee olla mahdollisuus tutustua tutkimuksen kulkuun sekä tutkimusaineistoon. Tutkimukseen tietojaan antavien tulee antaa kirjallinen suostumus tutkimuksen tekemiseen ja tästä annetaan tietoa tutkimukseen osallistujille. Haastatteluraportointia tehdessä on huomioitava, ettei henkilöön liittyviä tunnisteita tule julki. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 13).

Raportoinnissa tulee turvata myös haastateltavien anonyymisyys sekä opinnäytetyössä olevien henkilöiden nimet. Muut tunnistettavat tiedot muutetaan tunnistamattomaan muotoon. Haastateltaville tulee myös selventää tutkimushaastattelun tarkoitus ja miten haastattelutilanteessa tulee toimia. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 17.) Tutkimuksessa käytettiin allekirjoitettua sopimusta jokaisen neljän tutkimukseen osallistujan kanssa. Kävimme yhdessä läpi sopimuksen sisältöä korostaen anonyymisyyden tärkeyttä. Mo-

lemmat osapuolet saivat oman kappaleen allekirjoitetuista sopimuksesta. (Liite 1.) Tutkimuksen analysointivaiheessa jätin tarkoituksellisesti tarinoiden perästä pois merkinnät (H1 jne.) pienen haastatteluotannan vuoksi. Olin luvannut sopimuksessa haastateltavien anonyymisyyden turvaamisen. Samasta syystä jätin liittämättä tarinallisia otteita työhistoria kohtaan. Koin tarinallisten otteiden olevan työhistorian osalta liian tunnistettavia. Korostan varovaista otetta Hankasalmen seurakunnan pienuudella, jolloin tunnistettavuuden mahdollisuus kasvaa.

8.3 Tutkimuksen luotettavuus

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa luotettavuuden arviointiin ei ole olemassa yksiselitteisiä ohjeita. Tutkimusta tulee arvioida kuitenkin kokonaisuutena, josta selviävät luotettavuus eli reliabiliteetti ja pätevyys eli validiteetti. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 140.) Reliabiliteetilla tarkoitetaan satunnaisten tekijöiden mahdollista vaikuttavuutta tutkimustulokseen, kun taas validiteetilla tarkoitetaan millä tavalla tutkimustulos vastaa tosiasioiden tilaan todellisuudessa. (Heikkinen 2010, 153.) Valitsin tutkimuksen lähestymistavaksi narraatiivisen tutkimuksen ja näkökulmaksi elämänkaariajattelun. Tarinallisuus oli mielenkiintoinen aihe ja koska kyse oli ihmisen elämänkaareen liittyvistä motiiveista, tarinallisesti niiden esiintuominen oli luonnollisempaa. Tutkimukseen osallistui neljä tutkittavaa. Ryhmänä ei ollut suuri, mutta on tarinallisessa tutkimuksessa sopiva määrä tutkittavia. Ryhmäkoko määräytyi myös tutkimuksen aikataulutuksen mukaan.

Elämänkaarellinen ajattelu tarinallisessa tutkimuksessa antoi mahdollisuuden tarkastella tutkimuskysymystä laajasti. Jokainen kertoi tarinansa sovitussa paikassa. Pyrin tekemään tilanteesta rauhallisen ja kiireettömän. Tavoitteena oli, että kertojat voisivat kertoa ensimmäisen vaiheen tarinan niin, ettei siihen tarvitse puuttua. Tarkennuksia ja keskinäistä puhetta syntyi myös ensimmäisessä vaiheessa, joten tutkimus ei edennyt aivan sääntöjen mukaisesti. Tarinoiden tallentaminen tapahtui puhelimen muistikortille. Purkutilanteessa äänitys säräsi ja tuotos oli epäselvää, mutta mielestäni sillä ei ollut merkittävää vaikutusta tulosten analysointivaiheessa.

Tutkimusta varten valikoin tutkittaviksi ystäväpalvelussa pitempään toimineet vapaaehtoiset. Tutkimuksessa oli mukana kolme naista ja yksi mies. Niin valikointi kuin myös

sukupuoli voi tuoda tuloksiin erilaisia vastauksia esimerkiksi miesten ja naisten erilaisista motiiveista ystäväpalvelutoimintaan. Tutkimukseen osallistujat olivat itselleni tuttuja entuudestaan. Koen tarinallisen tutkimustilanteen ollen helpommin toteutettavissa ilman jännitteitä, joita saattaa syntyä aivan tuntemattomien ihmisten kohdatessa. Tapaamisissa painotin kertomisen vapaaehtoisuutta ja omaa harkintaa. Toisaalta riskeiksi voivat kääntyä myös tuttuus, jolloin tarinoista voidaan jättää pois jotain olennaista tunnistettavuuden vuoksi. Se millä tavalla tutkimustulokseni vastaavat tosiasioiden tilaan todellisuudessa, peilaan niitä käyttämiini lähdekirjallisuuteen sekä tutkimuksiin, joissa on tutkittu vapaaehtoistoimintaan osallistumisen motiiveja.

8.4 Kasvun paikka

Opinnäytetyön tekeminen oli monivaiheinen ja pitkä prosessi. Työhön kiinnittyminen tarkoitti tiivistä yhdessä kulkemista tutkittavan asian kanssa. Keskeneräinen työ valmistui suunnitellun aikataulun mukaisesti. Opinnäytetyön tekeminen on ollut portti vapaaehtoistoiminnan maailmaan sen ymmärtämiseen ja tärkeyteen. Päätin opinnäytetyöni aiheesta ollessani seurakuntaharjoittelussa Hankasalmen seurakunnassa. Tästä alkoi seurakunnan ystäväpalvelijoiden vapaaehtoistoimintaan tutustuminen empiirisesti, teoriakirjallisuuden ja tutkimusten kautta. Tutkimus oli kuin palapelin tekemistä. Ajastaan palat loksahelivat paikoilleen ja toisinaan palojen paikkaa sain etsiä pitkään. Palapelin raameihin kävivät vain tietynlaiset palat.

Oma kehittyminen ammatillisesti on helpottanut opinnäytetyön tekemistä. Tiedon ja taidon kertyminen opintojen aikana on helpottanut ratkaisevasti tutkimuksen työstämistä. Myös opinnäytetyöllä on ollut suuri merkitys ammatilliseen kasvuuni. Opinnäytetyön tutkimuskysymyksen kautta vapaaehtoistoiminnan merkitys on synnyttänyt paljon ajatuksia, mutta ennen kaikkea ymmärrystä siitä, mitkä asiat laittavat ihmiset liikkeelle toisen ihmisen hyväksi. Tutkimuksen anti onkin ollut ymmärtää tarinoiden kautta elämänkaaren tapahtumien merkitykset ihmisen toimintaan. Ei ole vain tämä hetki vaan myös historia sekä tulevaisuus. Mielestäni tärkeintä on huomioida ja ymmärtää ihminen kokonaisvaltaisesti kun tehdään työtä kirkon-, julkisen-, ja yksityisen sosiaalialan kentällä.

Stressaavien ja vaikeiden asioiden, sekä onnistumisien jakamisen koin tärkeäksi opin-
näytetyön prosessissa. Opiskelutovereiden vertaistuki lujitti jaksamista ja antoi toivoa
prosessin eri vaiheissa. Opintojeni aikana olen saanut huomata hyvän työyhteisön mer-
kityksen työssä jaksamiseen ja siinä kehittymiseen. Kirjallisuuden ja tutkimusten luke-
minen ja ymmärtäminen sekä yhteiskunnallisten asioiden tietämys tukivat ammatillista
kasvua kuin myös opinnäytetyön tekemistä, joka kuului osaksi ammatillisen kasvun
prosessia.

Luottamus omiin taitoihin ja kykyyn vahvistui tutkimuksen mukana. Yksi merkittä-
vimmistä kokemuksista tutkimuksen aikana oli vapaaehtoisten tarinoiden kuuntelemi-
nen ja luottamuksen syntyminen molemminpuolisesti. Kuunteleminen on suuri taito jota
pitää opetella. Hiljaisuuttakin on hyvä opetella, se antaa mahdollisuuden kuuntelemisel-
le Tutkimusmenetelmänä tarinallisuus oli henkilökohtainen ja kunnioittava kokemus.
Tästä kokemuksesta tahdon kiittää kaikkia tutkimukseen osallistuneita tarinankertojia.

Tutkimus antoi uudenlaista näkemystä kirkon ystäväpalvelussa toimivien tärkeään työ-
hön. Tutkimus herätti myös mielenkiintoa kirkon vapaaehtoistoiminnan historiaan.
Mahdollisen uuden tutkimuksen kohdentaisin ainoastaan vapaaehtoistoimijoiden ja va-
paaehtoistoiminnassa ulkopuolella olevien toimijoiden lapsuuden kodin malliin, erityi-
sesti äidin malliin ja sieltä nouseviin kokemuksiini. Vanhemmuuden merkitystä ei pidä
unohtaa. Vanhempien vastuullisuudella ja kodin kasvattavilla malleilla on kauas kanto-
sat seuraukset.

Tulevaisuudessa kirkon vapaaehtoistoiminta tulee näyttäytymään aktiivisempänä ja
toimijoita kentälle tarvitaan lisää. Kirkon diakoniatyössä vapaaehtoistoiminta tulee ole-
maan haasteellinen, mutta palkitseva työn osa-alue. Yhteistyössä seurakuntalaisten
kanssa vapaaehtoistoimintaa tulee voida kehittää jokaisen toimijan ja lähimmäisen par-
haaksi.

LÄHTEET

- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Dunderfelt, Tony 2012. Elämänkaaripsykologia. Lapsen kasvusta yksilön henkiseen kehitykseen. Helsinki: WSOY.
- Euroopan yhteisöjen komissio 2009. Neuvoston päätös vapaaehtoistoiminnan teema- vuodesta (2011). Bryssel 3.6.2009. Viitattu 2.3.2013.
[http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com\(2009\)0254_/com_com\(2009\)0254_fi.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com(2009)0254_/com_com(2009)0254_fi.pdf)
- Hakkarainen, Pirkko & Syrjänen, Kaisli 2003. Vapaaehtoistoiminta. Mitä vapaaehtois- toiminnalla tarkoitetaan? Teoksessa Pirkko, Hakkarainen (toim.) 2003. Tukea ja mahdollisuuksia vapaaehtoistoiminnalle. Helsinki: Kansalais- arena ry, 13–14.
- Harju, Ulla-Maija; Niemelä, Pauli; Ripatti, Jaakko; Siivonen, Teuvo & Särkelä, Riitta 2001. Vapaaehtoistoiminta seurakunnassa ja järjestöissä. Helsinki: Edita.
- Heikkinen, Hannu 2010. Narratiivinen tutkimus- todellisuus kertomuksena. Teoksessa Juhani, Aaltola & Raine, Valli (toim.) 2010. Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökoh- tiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 143–145.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja Kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hyvärinen, Matti & Löytyniemi, Varpu 2005. Kerronnallinen haastattelu. Teoksessa Johanna, Ruusuvoori & Liisa, Tiittula (toim.) 2005. Haastattelu, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 196–197.
- Janhonen, Ester 1985. Lähimmäispalvelutoiminnan perusteet, kehitys ja tavoitteet. Hankasalmen diakonian arkisto. Hankasalmen seurakunta.
- Kalakoski, Virpi; Laarni, Jari; Paavilainen, Petri; Anttila, Raija; Halonen, Seija & Krei- vi, Minka 2008. Persoona 4. Motivaatio, tunteet ja taitava toiminta. Hel- sinki: Edita.

- Ketola, Kimmo; Niemelä, Kati; Palmu, Harri & Salomäki, Hanna 2012. Haastettu kirkko. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2008–2011. Kirkon tutkimuskeskus. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 115.
- Kirkon tutkimuskeskus 2004. Kirkko muutosten keskellä. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2000 -2003. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 89. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus. Viitattu 2.3.2013.
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/4D9073DDB9C38745C22576F20030A70E/\\$FILE/Kirkko%20muutosten%20keskell%E4.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/4D9073DDB9C38745C22576F20030A70E/$FILE/Kirkko%20muutosten%20keskell%E4.pdf)
- Laasanen, Juhani 2011. Vapaaehtoistyön kansantaloudelliset vaikutukset. Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Suomen 4H-liitto, Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö, Suomen Punainen Risti. Raportteja 70. Helsingin yliopisto. Ruralia-instituutti. Viitattu 30.9.2012.
<http://www.helsinki.fi/ruralia/julkaisut/pdf/Raportteja70.pdf>
- Laimio, Anne & Välimäki, Sari 2011. Vapaaehtoistoiminta kehittyi. Jyväskylä: Keski-Suomen Sosiaaliturvayhdistys. Viitattu 30.9.2012.
http://www.kssotu.fi/versova/media/Vapehttoim_KEHITTY.pdf
- Laine, Vesa & Vilkkö-Riihelä, Anneli 2006. Mielen maailma 4. Tunteet, motiivit ja taitava ajattelu. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Malkavaara, Mikko & Yeung, Anne Birgitta 2007. Altruismi- moraalinen ideaali vai käytännön arkea. Diakonian tutkimus. DTS (1). Viitattu 25.2.2013.
http://dts.fi/dokumentit/diakonia1_07%5B1%5D.pdf
- Meronen, Maaret 2012. Hankasalmen seurakunta. Diakoni. Suullinen tiedonanto 22.10.2012.
- Nurmi, Jan-Erik & Salmela-Aro, Katariina 2002. Modernin motivaatiopsykologian perusta ja käsitteet. Teoksessa Katariina, Salmela-Aro & Jan-Erik, Nurmi (toim.) 2002. Mikä meitä liikuttaa: modernin motivaatiopsykologian perusteet. Jyväskylä: P-S Kustannus, 10–25.
- Pessi, Anne Birgitta & Oravasaari, Tomi 2010. Kansalaisjärjestötoiminnan ytimessä. Tutkimus RAY:n sosiaali- ja terveystieteiden vapaaehtoistoiminnasta. Avustustoiminnan raportteja 23. RAY. Viitattu 30.9.2012.
<http://www.kansalaisareena.fi/RAYraportti23.pdf>
- Pessi, Anne Birgitta & Oravasaari, Tomi 2011. Suomalaisen altruismin tyypit. Auttamisen kolme muotokuvaa. Teoksessa Anne Birgitta, Pessi & Juho, Saari (toim.) 2011. Hyvien ihmisten maa. Auttaminen kilpailukyky-

- yhteiskunnassa. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja. A tutkimuksia 31, 77–154.
- Raitanen, Aniitta & Vikström, Jutta 2012. Volynteering infastructure in Europe. Julkaistu 4.6.2012. Viitattu 30.9.2012.
http://issuu.com/european_volunteer_centre/docs/chapter-9---finland
- Rajavuori, Jere 2009. Mielekkäästi vapaaehtoistoiminnassa. Tuloksia kyselyistä järjestöjen ikääntyneille jäsenille. Raportteja 2/2009. Helsinki: Ikäinstituutti. Viitattu 2.3.2013.
<http://www.ikainstituutti.fi/binary/file/-/id/3/fid/28/>
- Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa (toim.) 2005. Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.
- Samulin, Helena 2005. Tarvitseeko kirkko jäseniään? Näkökulmia seurakuntien vapaaehtoistyöhön. Teoksessa Lassi, Pruuki (toim.) Toivon tähden: puheenvuoroja sielunhoidosta ja vapaaehtoistoiminnasta. Käytännöllisen teologian laitoksen vuosikirja 2005. Helsinki: Helsingin yliopisto, 112–113.
- Seppänen, Marjaana & Pessi, Anne Birgitta 2011. Suuret ikäluokat. Paljon auttavia käsiä? Teoksessa Anne Birgitta, Pessi & Juho, Saari (toim.) 2011. Hyvien ihmisten maa. Auttaminen kilpailukyky-yhteiskunnassa. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja. A tutkimuksia 31, 179–180.
- Sorri, Hannu 2005. Elämän käänneet. Arvojen ja identiteetin muutokset. Teoksessa Marianne Nylund & Anne Birgitta Yeung (toim.) 2005. Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino, 128–134.
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2007. Meidän kirkko. Osallisuuden yhteisö. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon keskushallinto. Sarja C 2007:10. Viitattu 30.9.2012.
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/9297F603C875C1C8C225770A002E3448/\\$FILE/kirkon_strategia_2015_mietinto.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/9297F603C875C1C8C225770A002E3448/$FILE/kirkon_strategia_2015_mietinto.pdf)
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2010. Kirkko 2020. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon tulevaisuusselonteko. Helsinki. Kirkkohallitus. Viitattu 29.9.2012.
[http://evl.fi/EVLUutiset.nsf/Documents/3837DC6FD4244BDCC22577A50043E500/\\$file/Tulevaisuusselonteko_t%C3%A4ysistunnolle_21092010%5B1%5D.pdf](http://evl.fi/EVLUutiset.nsf/Documents/3837DC6FD4244BDCC22577A50043E500/$file/Tulevaisuusselonteko_t%C3%A4ysistunnolle_21092010%5B1%5D.pdf)

- Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. Vapaaehtoistyö diakoniatyössä. Viitattu 22.10.2012.
<http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/CC90819FA925D823C22570680048B629?OpenDocument&lang=FI>
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Veikkola, Juhani 2002. Diakonian perustehtävä, visiot ja tavoitteet. Teoksessa Riitta, Helosvuori ; Esko, Koskenvesa; Pauli, Niemelä & Juhani Veikkola (toim.) Diakonian käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 114–115.
- Yeung, Anne-Birgitta 1999. Valmius vapaaehtoistyöhön: tutkimus pelastusarmeijan mainoskampanjan innoittamista vapaaehtoistyöntekijöistä. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry.
- Yeung, Anne Birgitta 2002. Vapaaehtoistoiminta osana kansalaisyhteiskuntaa ihanteita vai todellisuutta? Tutkimus suomalaisten asennoitumisesta ja osallistumisesta vapaaehtoistoimintaan. Helsinki: Sosiaali- ja terveysjärjestöjen yhteistyöyhdistys.
- Yeung, Anne Birgitta 2005a. Tutkimustyökaluja vapaaehtoisuuden mysteeriiin. Teoksessa Marianne Nylund & Anne Birgitta Yeung (toim.) 2005. Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino, 21-110.
- Yeung, Anne Birgitta 2005b. Yksilöllisesti yhdessä. Vapaaehtoistoiminta myöhäismodernina aikana: Suomen kirkon sosiaalinen työ. Teoksessa Lassi, Pruuki (toim.) 2005. Toivon tähden: puheenvuoroja sielunhoidosta ja vapaaehtoistoiminnasta. Käytännöllisen teologian laitoksen vuosikirja 2005. Käytännöllisen teologian laitos. Helsinki: Helsingin yliopisto, 142–144.
- Yeung, Anne Birgitta 2007. Innoittava vapaaehtoistoiminta- toimintaan sitoutuminen ja sen tukeminen. Teoksessa Aaro, Harju (toim.) 2007. Kansalaistoimintaan kätkeytyä aarre. Sivistysliitto Kansalaisfoorumi, 153–155.

Liite 1.

SOPIMUS

Opiskelen Diakonia-ammattikorkeakoulussa Pieksämäellä viimeistä vuotta ja valmistun sosionomi-diakoniksi toukokuussa 2013. Työstän opinnäytetyötä (lopputyötä) Hankasalmen seurakunnan ystäväpalvelusta, jossa kartoitan ystäväpalvelussa toimivien motivaatiota. Tutkimuksessa mukana kulkee elämänkaariajattelu. Opinnäytetyö julkaistaan sähköisesti, sekä siitä toimitetaan yksi kappale Diakin (Pieksämäki) kirjastoon toukokuussa 2013. Haastattelu on narratiivinen eli tarinallinen tutkimus muoto. Tutkimustapana se on vapaamuotoinen. Haastattelut tallennan puhelimen muistikortille, jotka sitten tuhoan kunnes opinnäytetyö on hyväksytty.

Haastateltava:

- osallistuu haastatteluun vapaaehtoisesti
- oikeus kieltäytyä osallistumasta tutkimukseen ja keskeyttää mukanaolo tutkimuksen aikana
- oikeus kieltää tietojen antaminen tutkimukseen
- haastateltavalle ei saa koitua tutkimuksesta vahinkoa

Haastattelija:

- varmistaa, että haastateltava tietää oikeutensa
- tutkimustieto on luottamuksellista, eikä tutkimuksen aikana tulleita asioita luovuteta ulkopuolisille, eikä niitä käytetä kuin kyseisen tutkimuksen tarkoitukseen
- kaikkien tutkimukseen osallistujien tiedot jäävät salaisiksi, eikä nimiä tai muita tunnistetietoja (mm. sukupuoli, ikä) laiteta tutkimuksessa näkyviin. Tarvittaessa käytän ilmaisuja ”Alle – ja yli.... vuotiaat”
- vastuu tutkimuksesta ja sen toteutuksesta sopimuksen mukaisesti

Hankasalmella

2012

 Haastateltava

 Paula Lehmonen

Sopimuksia on kaksi (2) kappaletta, molemmille osapuolille omansa.

Liite 2. **MOTIVOIVAT TEKIJÄT**

TEEMA	ALALUOKKA	YLÄLUOKKA
Sisarusten määrä Vanhemman sisaruksen velvollisuus Nuorena jo töihin Sota-ajan vaikutus Oman äidin rooli Nuoresta asti autettiin Luonnollisia asioita	Sisaren vastuu Äidin malli Historia	<u>Kodin malli</u>
Seurakunnan vaikutus Velvoite lupauksesta Elämäntapa Kristillisyyys	Kristillisyyys Velvollisuus Seurakunta	<u>Kristillinen ajattelu</u>
Kiusan kohde lapsena Puolustajat Avun saaminen lapsena ja aikuisena	Omakohtainen kokemus Avun saaminen Avun jatkaminen	<u>Omakohtainen kokemus</u>
Työ Palveluammatti Vapaaehtoistyö Hoitotyö	Työn tuoma kokemus Oman työn vaikutus	<u>Tvöhistoria ja vapaus työelä- mästä</u>
Itsestään selvyys Luontevaa toimintaa Hyvän mielen antaja Avun antaminen ja saaminen Kiitoksen sana	Luontevuus Itsestään selvyys Hyvä mieli	<u>Antaminen ja saaminen</u>